

Līga Rimša-Eglīte

CIEMOS PIE VECMĀMIŅAS

Lasi un izkrāso!

Šī grāmata ir par mums visiem – mīlo, zaļo māju iemītniekiem!

Mēs visi vēlamies būt laimīgi, veseli, radoši un gudri.

Mēs dzīvojam siltās mājās, kas celtas uz planētas Zemes. Pasaulē ir tik daudz cilvēku, un visi elpo, ēd, izmanto zemi un citus dabas labumus. Ikdienā ejam uz bērnudārzu vai skolu, katru dienu dzeram ūdeni un baudām saules gaismu. Bet vai tu, mazais lasītāj, esi padomājis, ka viss ir savstarpēji saistīts? Lai iegūtu pārtiku, mums ir vajadzīga saule, gaiss, zeme un ūdens.

Lai mēs visi būti veseli mums ir jālieto veselīga un tīra pārtika, jo kādi produkti var izaugt piesārņotā vidē? Tāpēc bioloģiskās lauksaimniecības būtība nozīmē: veselīgā augsnē – veselīgi augi, kas dod barību veselīgiem dzīvniekiem, veselīgiem cilvēkiem un rada veselīgu planētu.

Ar šīs grāmatīņas palīdzību tu, mazais lasītāj, dosies aizraujošā ceļojumā dabas produktam pa pēdām!

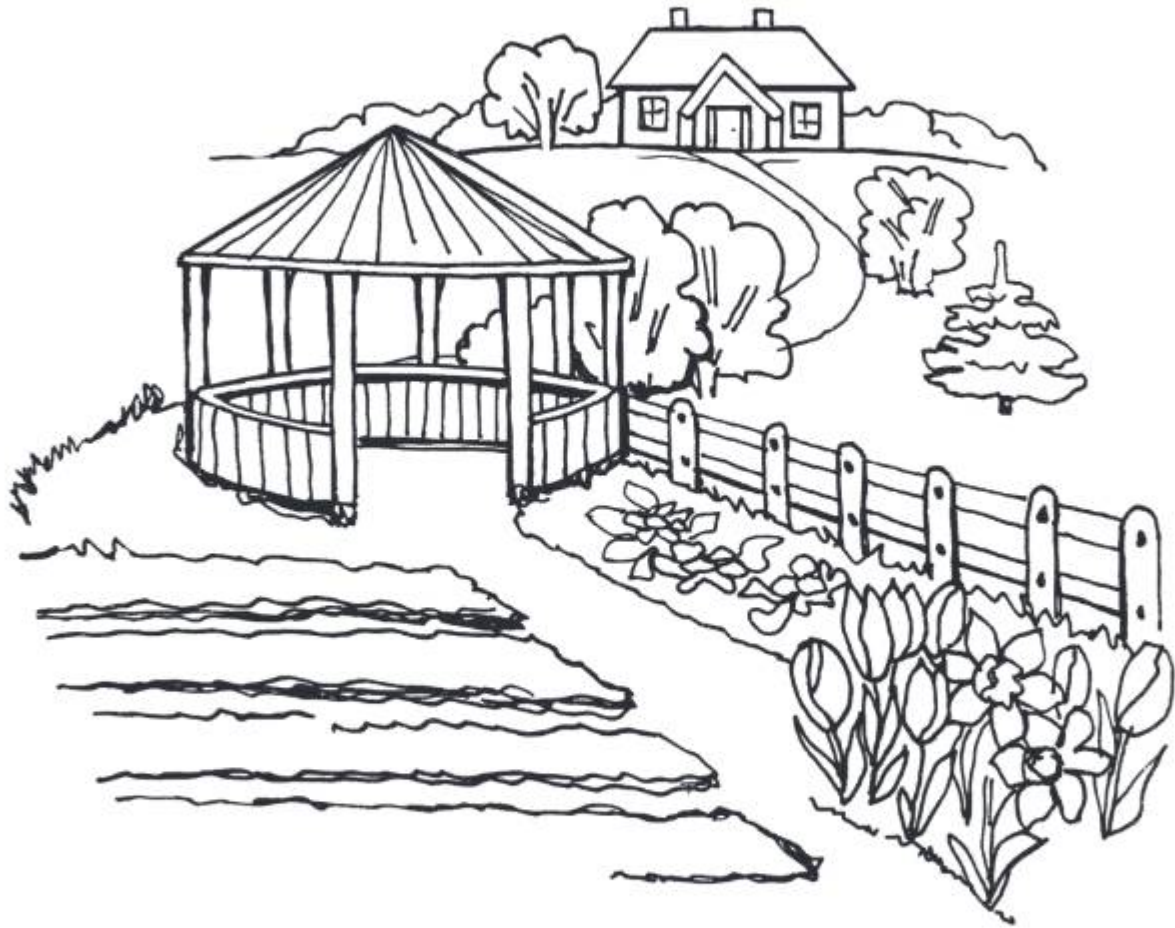
SIA “Sertifikācijas un testēšanas centrs”
Valdes loceklis
Antanas Makarevičius

Līga Rimša-Eglīte

CIEMOS
PIE
VECMĀMIŅAS

Lasi un izkrāso!

Rīta saule jau bija paguvusi sasildīt vakar uzrakto dārza zemi. Vēja pūsma sakustināja dārza malā augošā ceriņa zarus, nobirdinādama no lapiņām rāsas krellītes uz blakus ziedošajām tulpēm un narcisēm. Dārzs rīta agrumā jau gaidīja savu saimnieci – vecmāmiņu Ilgu. Drīz viņa arī nāca, apsēdās uz soliņa un aplūkoja savu dārzu. “Vēls pavasaris šogad. Ilgi siltums nenāca, bet tas nekas – gan viss izaugs. Toties tagad ir skaisti – vēl aizvien pilnā plaukumā pavasara puķes, kas citgad jau būtu noziedējušas. Bet nu jāpadomā arī par dārzeņiem. Kas te šodien būtu darāms? Vēl tik daudz dažādu sēkliņu jāiesēj! Dažviet jau nezāles sākušas augt. Būs jāravē...” domās viņa sakārtoja darāmos darbus. Tomēr šodien būs pavisam priecīga diena. Drīz ciemos atbrauks mazmeitiņa Dana un viņas vecāki.

Dobē jau vareni zaļoja skābenes, tās saplūkt bija pavisam viegli, bet dārza malā sazēlušās nātres mazliet dzēla – tās plūcot, bija jāuzmanās. “Tik vērtīgu pavasara zupu mani pilsētnieki sen nebūs ēduši!” viņa priecājās. Nātres der arī zāļu tējai – tā dod spēku un mundrumu.

Katru pavasari Ilga sagrieza un izkaltēja nātru lapas. Noteikti arī šogad viņa to darīs.

– Keta, Keta! Ejam brokastīs! Šodien daudz darāmā! – vecmāmiņa sauca kaķenīti un lēnām devās uz māju, pāris reizes palūkodamās uz ceļa pusi, lai gan zināja, ka tik agri ciemiņi vēl nevar ierasties. Ap pusdienlaiku gan visi varētu būt klāt.

Keta sēdēja mauriņā pie mājas. Tikai astes galiņš arī kustējās – pa labi, pa kreisi, pa labi, ka kreisi... Ar ko gan lai parotaļājas? Cik jauki būtu, ja atbrauktu ciemiņi! Tad vienmēr ir jautri.

• • •

Ģimene Rīgā posās ceļā. Dzīvoklī valdīja satraukums un neliels juceklis – somas un koferi atvērtām mutēm gaidīja, kad tajos tiks līdzī nemamās mantas. Danas mamma kravāja somas, tētis tās nesa uz mašīnu. Mantu bija daudz – ciemakukuļi vecmāmiņai, meitas drēbes, spēļu mantas un zīmēšanas piederumi.

Vecāki nebija pārliecināti, vai Dana būs ar mieru palikt laukos vai gribēs braukt atpakaļ uz Rīgu. Katram gadījumam jāņem līdzī visas mīļākās rotaļlietas. “Ja nepatiks pie omes, vedīsim atpakaļ,” sprieda mamma.

Sešgadīgā Dana sabozusies stāvēja pie auto. Pagājušajā gadā viņa brauca līdzī vecākiem uz dienvidiem. Šogad tētis nolēma, ka meitai nāks par labu padzīvot laukos pie viņa mamma – omes Ilgas. Meitenei patīk vecmāmiņa, kura bieži pie viņiem ciemojās. Bet dzīvot laukos? Brr... Kas tur var būt labs?

Rīts vēl pavēss, bet saule jau daudzsolōši smaīda.

– Laižam nu ceļā, lai vējš svilpo gar ausīm! – mantas mašīnā sakrāvis, sauca tētis.

Mašīna izripoja no pagalma, lai dotos prom no pilsētas putekļu, benzīna un karstā asfalta smoga.

• • •

Auto ripoja pa lielceļu. Gar mašīnas logiem skrienošie skati Danai neīnteresēja, viņa gandrīz visu ceļu pavādīja, degunu planšetē iebāzusi. Bet, kad braucēji no šosejas iegriezās lauku ceļā, meitene atrāva skatienu no ekrāna un pacēla galvu. Auto salonā pēkšņi bija ielauzusies stipra smaka, tik stipra, ka elpa aizcirtās. Saviebusi seju, degunu aizspiedusi, Dana jautāja:

– Kas te tik briesmīgi smird?

– Mēslo zemi, lai izaugtu lielāka raža. Labi, ka ar kūtsmēsliem, nevis ar ķīmikālijām, – paskaidroja tētis.

– Kāpēc labāk?

– Tāpēc ka organiskais mēslojums, ko savāc kūtis, zemi pabaro. Govīm un citiem mājlopiem pļavās izaug vairāk veselīgas barības. Tirumos novāc graudus un tad cep maizi, kuru mēs ēdam. Viss, kas šādi mēslo tā laukā aug, ir veselīgs gan cilvēkam, gan dzīvniekam. Turpretī ķīmiskie preparāti var piesārņot gaisu, ūdeni un zemi. Ar tiem jābūt ārkārtīgi uzmanīgam, un, ja vien sanāks kaut nedaudz kļūdities, tādā zemē audzēti produkti būs kaitīgi, jo ķīmikālijas uzkrājas cilvēka ķermenī.

Meitene vairs neklausījās. Tas šķita pārāk sarežģīti. Garlaikota, kādu laiku viņa vēroja ainavu aiz loga. Pa lauku brauca traktors. Bet lauka malā rindās stāvēja savādi spīdīgi rituļi.

– Kas tie par apaļiem rimbuļiem tur salikti?

– Tā ir nopļautā un iesaiņotā zāle. Ruļļos tā kļūs par skābbarību, ar ko ziemā, kad pļavās nav zāles, baro lopus, – stāsta tētis.

Beidzot aiz mašīnas loga parādījās pazīstamā ceriņu un jasmīnu krūmu ieskautā vecmāmiņas māja. Tuvāk piebraucot, ciemiņi pamanīja mājas durvis stāvošo Danas omi.

– Sveiki, sveiki, mīļie! – viņa nāca pretī ciemiņiem.

Vecmāmiņai klāt pieskrējusi, Dana viņai pieglaudās.

– Esi gan tu liela pa ziemu izaugusi! – priecājās Ilga.

Ciemiņi, sanākuši istabā, sirsnīgi sasveicinājās ar namamāti. Dana ziņkārīgi raudzījās apkārt. Ieraudzījusi kaķi, skriešus metās tam klāt. Dzīvnieks pārbijies izšmauca pa atvērtajām durvīm.

• • •

Pēc brokastīm sākās nopietnas sarunas. Tētis Juris stāstīja par darbu, mamma Ruta – par meitu, viņas veselību un nodarbībām bērnudārzā. Mamma bija nedaudz uztraukusies par gaidāmajiem lauku dzīves apstākļiem. Ome Ilga viņu mierināja:

– Nekas slikts Danai nevar notikt. Lai padzīvo nedēļu laukos, tad redzēs. Mēs kopā varēsim jauki atpūsties. Ja viņa vēlēšies, varēs man palīdzēt dārzā.

Redzot meitenes māti pavisam nobijušos, piebilda:

– Nekādi kalni jau nebūs jāgāž. Kādu puķi apliet vai nezāli izraut mājās.

Juris pasmaidīja, savas mātes vārdos klausoties. Viņš atcerējās savu bērnību un to, kā tika radināts pie darba. Tad piebilda:

– Varbūt pajautāsim Danai pašai, ko viņa domā. Grib padzīvot laukos vai brauks atpakaļ uz Rīgu.

Meitene jau bija paguvusi sadraudzēties ar kaķi. Tas ar ķepām tvarstīja Danas kustināto smilgu. Tēva teikto izdzirdējusi, viņa pagriezās pret runātājiem un noteiktā balsī paziņoja:

– Es gribu palikt te.

Tāda negaidīta pārmaiņa meitas attieksmē pret laukiem pārsteidza vecākus.

– Bet, bērns, – iebilda mamma, – te tev nav draugu. Ko tu viena darīsi?

– Es draudzēšos ar kaķi un omīti!

Ar to saruna beidzas. Dana paliks laukos.

Tagad tikai atlika izlikt mantas no somām. Redzot daudzās drēbes, vecmāmiņas acis iepletās lielas, kā piecu centu monētas.

– Apžēliņ, kur es to visu bērnam vilkšu? Vai jums visa garderobe bija jāatved? – izbrīnīta viņa jautāja. – Paskatīsimies, kas būs piemērotākais dzīvošanai laukos!

Beidzot tika atstāti daži vienkārši tērpi. Mamma gan vēl pamanījās pielikt vienu kruzuļainu svētku kleitu un tā arī palika laukos.

• • •

– Meitiņ, līdz vakaram vēl tālu. Aiziesim līdz upei, kur es kādreiz ķēru zivis, – aicināja tēvs. Pats paņēmis makšķeri, Danai iedeva tukšu spainīti gaidāmajam lomam. Drīz abi devās upes virzienā uz tuvāko makšķerēšanas vietu.

Pa ceļam Dana apstājās, lūkojoties uz tālumā redzamo traktoru. Tētis mierīgi noteica:

– Te saimnieko gudri cilvēki. Viņi audzē lieliskus dārzeņus. Arī citi viņu saražotie produkti ir testēti un atzīti par labiem lietošanai uzturā.

– Ko nozīmē testēti? – Dana pajautāja.

– Testēti nozīmē – pārbaudīti, lai pārlicinātos vai tie nav veselībai kaitīgi. Pēc tam saimniecībai tiek izdoti sertifikāti.

– Kas tie tādi?

– Dokumenti, kas apliecina, ka produkti ir tīri, bez ķīmikālijām. Iegūti tur, kur ražo bioloģiski tīru produkciju. Vistas, truši un gotiņas tur tiek barotas ar pašu saimniecībā iegūtu barību. Tāpēc viss, ko viņi izaudzē un saražo – kāposti, burkāni, gaļa, piens, olas – ir garšīgs un veselīgs.

Danai atkal radās jautājums: – Ja es tos ēdīšu, es arī būšu veselīga? –

– Protams! – pārlicināti atbildēja tētis.

Pie upes valdīja klusums, ko iztraucēja no ūdens izlēkusi maza zivtiņa. Gar ausīm brīžiem aizdīca kāds ods.

– Redz', kur ūdens saviļņojās! Zivtiņas mēģina noķert kukaiņus, kas lidinās virs paša ūdens, – skaidroja tētis. – Šeit dzīvo arī foreles, kas mīt tikai tiros ūdeņos. Tātad mūsu noķertās zivis būs veselas un ēšanai derīgas.

Pēkšņi makšķeres pludiņš pazuda zem ūdens.

– Zivs, zivs! – sauca Dana.

Tēvs strauji parāva uz augšu makšķeres kātu. Pēc mirkļa jau bija redzams prāvs asaris sprināmies makšķerauklas galā. Dana kādu laiku vēroja tēva darbošanos. Asari, raudas un citas zivis labprāt ņēma viņiem pasniegto ēsmu.

– Tēti, iedod man makšķeri, – lūdzās mazā. – Es arī gribu zivis ķert!

– Tā makšķere lielāka par tevi! Nevarēsi noturēt!

Dana sabozās. Tomēr tētis apsolīja, ka līdz nākamajai reizei uztaisīs nelielu zvejas rīku arī Danai.

Kad spainītis bija gandrīz pilns, abi nolēma, ka nu pietiek. Jāiet mājās.

• • •

Mājās viņus sagaidīja ar izbrīna saucieniem.

– Te jau pietiks ne tikai zupai, būs arī ko cept! – priecājās vecmāmiņa.

– Mammu, man patīk pie omītes! Patīk pie upes! – sajūsmas pilnā balsī sauca meitene.

Pievakarē vecmāmiņa un Dana devās ciemos pie kaimiņiem.

Dārzā neviena nebija. Arī suns Tusnis nebija manāms. Tuvāk mājai pienākot, ome Ilga ielūkojas pa atvērtajām virtuves durvīm. Tur pie galda sēdēja tēvocis Mārtiņš. Ciemiņus ieraugot, pār viņa labsirdīgo seju pārslidēja plats smaids. Saimniece Maruta darbojās pie plīts.

– Labdien! – sveicināja ienācējas.

– Labdien, ciemiņi klāt! – priecīgi iesaucās kaimiņiene. – Tieši uz vakariņām.

– Paldies, Marutiņ, mēs tikai uz mirkli. Mājās mūs gaida ceptas zivis. Gribu tikai iepazīstināt jūs ar mazmeitu.

Pagriezusies pret Danu, ome rādīja:

– Tā ir Marutas tante.

Dana pakniksēja.

– Un tas ir lauku saimnieks, viņu tu redzēji braucam ar traktoru.

Meitene, mājastēvam tuvāk pienākusi, nopietni sniedza pretī roku.

– Mani sauc Dana, – cieņpilnā balsī viņa stādījās priekšā.

– Es esmu Mārtiņa kungs, – smaidot atbildēja vīrietis. – Vai gribi atnākt pie manis uz lauku? Es tevi ar traktoru pavizināšu.

– Man bail..., tas traktors ir ļoti liels!

– Es arī esmu liels. Un tu arī. Pa abiem mēs to novaldīsim, vai ne?

Meitene pamāja ar galvu, tā abu draudzību apstiprinot. Iepazīšanās ar

to būtu galā, bet Danas skatiens klīda pa istabu, it kā vēl ko meklējot. To sapratusi, Ilga jautāja saimniecei:

– Kur tad Tusnīša kungs palicis?

– Droši vien siltumnīcā guļ, tur viņam patīk, – paskaidroja Maruta. – Iesim skatīties. Pie viena es tev salātus iedošu.

No saimnieka atvadījušās, viešņas, Marutas vadītas, dodas uz siltumnīcu. Tur elpu aizrāva siltais, mitrais gaiss. Sīki ūdens pilieni mirguļoja uz nora-sojušiem logiem. Leknais stādu zaļums abpus celiņam izstaroja spēku un veselību.

Visa šī krāšņuma vidū, šķērsām pāri celiņam, gulēja Tusnis.

– Vai, cik plats! – iesaucās Dana, apaļīgo mopsi ieraugot. Cilvēku soļus izdzirdējis, suns izslējās uz priekšķepām un nožāvājās. Uz visām četrām ķepām nostājies, tas sparīgi kulstīja asti.

– Ej nu ārā, pastaigājies! – saimniece vedināja Tusni.

Tas negribīgi izgāja. Dana iečinkstējās:

– Man ir karsti, es arī gribu ārā...

– Labi, labi, ej pie Tušņa. Tikai neaiztīc viņu, kad viņš ir pie savas bļodas un ēd. Tad var sadusmoties un nodomāt, ka vari atņemt viņam ēdamo. Ka tik neiekož...

Maruta sagrieza salātus un sameklēja pirmo gatavo sārto zemeņogu Danai.

- Nav jau vēl īsti gatavas, – kā atvainodamās saimniece teica.
- Iznākušas ārā, sievietes bija pārsteigtas – suns, uz muguras guļot, labpatikā tirina īsās kājeles, kamēr Dana kasa tam vēderu. Pacienājusi meiteni ar ogu, saimniece pavadīja ciemiņus līdz vārtiņiem.
- Jauks bērns, pieklājīga un saprātīga. Domāju, tev ar viņu problēmu nebūs, – atvadoties noteica Maruta.
- Omīt, kāpēc Marutas tantei jau ir ogas, bet mums dārzā tikai zaļas lapas? – atceļā jautāja Dana.
- Tāpēc, ka viņai tās aug siltumnīcā, kur ir siltāk nekā ārā. Tur raža ienākas ātrāk nekā uz lauka. Tu pati redzēji cik lieli tur izauguši gurķu un tomātu stādi.
- Vai mums arī būs tomāti?
- Drīz laiks paliks siltāks, mēs nopirksim dēstus un iestādīsim. Tikai raža mums būs vēlāk. Tagad gan pasteigsimies!

Vēlu vakarā Danas vecāki posās atpakaļ uz Rīgu. Atvadoties no meitas, piekodināja viņai būt paklausīgai. Danas mamma nemierīgi skatījās uz omi, vēl nevarēdama izšķirties – atstāt meitu laukos vai tomēr vest atpakaļ uz Rīgu. Ilga viņu mierināja:

– Nebaidies, gan viss būs labi. Nekur tālu nebūsim un sazvanīsimies katru dienu. Ja Danai pie manis nepatiks, varēs atgriezties mājās.

Vēlreiz samīļojuši meitiņu un apsolījušies pēc nedēļas atkal atbraukt, vecāki devās prom.

• • •

Tā sākās Danas vasara laukos.

Pirmais rīts viņu modināja ar sejā iespīdējušo saules staru. Istabā ienāca vecmāmiņa.

– Labrīt, princesīt, vai labi gulēji?

– Labrīt! Vai jau jāceļas?

– Jā, ir laiks, – smeijās ome, – saulīte augstu debesīs un brokastis galdā.

Nomazgājusies un saģērbusies, mazā apsēdās pie galda. Ome atpina meitenes bizītes, izņēma tur iepītās krāsainās aukliņas. Matus ķemmējot noteica:

– Ļausim lai mati atpūšas!

Auzu putru šķīvī ielikusi, pajautāja: – Kādu ievārijumu tu gribēsi?

– Sarkanu! – daudz nedomājot, atbildēja Dace.

– Labi. Došu tev zemeņu.

Šķīvī ieskatījusies, meitene iebilda, ka tas nav sarkans.

– Gribu tādu, kādu mamma liek! – tiepās mazā.

– Vai tad mamma pati to vāra?

– Nē, mamma pērk veikalā.

– Tad jau skaidrs. Tajā dažkārt liek klāt pārtikas krāsvielas, lai skaistāk izskatās un vēl citas piedevas, lai ievārijums ilgāk saglabātos. Tas nemaz nav tik labi veselībai. Es lietoju tikai ogas un cukuru, – skaidro ome. – Bet tu pagaršo!

Dana izvilka no šķīvja vidus lielu zemeni.

– Garšīga. Man garšo.

Pēc brokastīm vecmāmiņa posās uz dārzu.

– Es tagad iešu dārzā pastrādāt, tu te kādu laiku padzīvojies. Vari kaut ko pazīmēt, ja gribi.

– Vai es drikstu iet tev līdz? Es gribu redzēt kā tu strādā.

– Ak tā? Tu gribi, lai es strādāju un tu tikai skatīies? Varbūt tu man nāksi palīgā?

Dana bija ar mieru. Kad viņa gatavojas vilkt kājās kurpes, Ilga gribēja zināt:

– Vai tu kādreiz esi staigājusi basām kājām?

Dana noliedzoši purināja galvu.

– Nedrikst. Es varu saaukstēties un saslimt, – viņa gudri pamācīja omi.

– Tā gan nebūs, – solīja ome, – zeme jau ir silta, tev patīks.

Ārā izgājusi, meitene uzmanīgi lika pirmo soli.

Siltā pagalma zālīte maigi pieglaudās basajai pēdai. Dana iesmējās.

– Kut!

– Tas tikai sākumā, kamēr neesi pieradusi. Tagad ejam skatīties, kas mums dārzā aug.

Piegājusi pie sakņu dārza dobēm, Dana nedroši iebāza pirkstu irdenajā zemē.

– Silts un slapjš, – viņa nopietni konstatēja, aplūkojot savu netīro pirkstu.

– Tas ir labi, – paskaidroja dārza saimniece, – kad iesēsīm sēklas, tās ātri atmodīsies. Katrā sēkliņā ir liels dzīvības spēks. No tāda maza nieciņa var izaugt kaut kas liels.

– Ļoti, ļoti liels?

– Jā, ļoti liels. Tā no mazas čiekura sēklas izaug varena priede, no ābola sēkliņas – ābele, bet, ja tu iesēsi saulespuķes sēklu, izaugs liela saulespuķe, kurai būs daudz, daudz tādu pašu sēklu. Es dobēs sēšu tādas sēklas, no kurām izaugs dārzeni.

– Vai es arī drikstēšu kaut ko iesēt? – jautāja meitene.

– Protams. Ja gribi, vari ierīkot sev atsevišķu dobīti.

Mājās pārnākusi, Dana apsēdās uz sliekšņa un bēdīgi vēroja savas netīrās rokas un kājas.

– Vai tagad es saslimšu? – viņa vēršas pie omes.

– Nesaslimsi, bet norūdīsies un kļūsi stiprāka, – skan pārlicināta atbilde.

Kad abas dārznieces ienāca virtuvē, ome teica, ka nu sameklēšot sēklas.

Viņa atvēra nelielas durvis virtuves sienā.

Aiz tām Dana ieraudzīja pustumšu telpu.

– Tas ir slepenais kambaris, kur glabājas visādi brīnumi, – pusčukstus atbildēja Ilga.

Tur tomēr šķita tumšs un bija mazliet bailīgi, tādēļ Dana apsēdās pie galda. Tad ome nolika uz galda kartona kasti. Tajā bija saliktas mazas paciņas un maisiņi.

– Pagaidi, es vēl atnesīšu bļodiņu, – ome uz brīdi izgāja no virtuves .

Atgriezusies, viņa palika sastingusi no pārsteiguma. Uz galda atstātās, kastītē kārtīgi saliktās sēklu paciņas, tagad plaši klāja galda virsu. Izkaisītās dažādu šķirņu sēklas veidoja savdabīgus rakstus.

Ilga pārmetoši paskatījās uz mazmeitu.

Dana nojauta, ka ir izdarījusi kaut ko sliktu.

– Vai tu esi dusmīga, omīt?

– Kāpēc tu izbēri un sajauci sēklas? Kā mēs tagad to visu savāksim?

– Es tūlīt! – iesaucās Dana, cenšoties ar abām rokām saraust kopā stādāmo materiālu.

– Pag, pag! – ome Ilga viņu apturēja, – tā nevar! Mēs tūlīt sašķirosim visu, ko varēsim, un sabērsim atpakaļ paciņās. Pie viena es tev pastāstīšu, kas no šīm sēklām izaugs.

Abas apsēdās pie galda. Ilga paņēma pirkstos pašu lielāko sēklu.

– Tā ir pupa vai cūkpupa, kā tautā sauc, – viņa rādīja. – Tagad atlasīsim tās nost no citām. Paņem no plaukta bļodiņu, pēc tam pupām uzliesim virsū ūdeni, izmērcēsim tās, lai atdzīvojas. Tā mēs palīdzēsīm ātrāk uzdīgt un...

– Kāpēc cūkpupas? – pārtrauca Dana, – vai mēs barosim cūkas? Un kāpēc viņas dīgs?

– Mums nav cūku. Kad pupas izaugs, mēs tās rudenī varēsīm novākt un izvārīt. Daudziem ļoti garšo. Tagad, ja tās turēsīm ūdenī līdz rītam, sānos parādīsies mazi, balti asniņi. Kad tādu izdiedzētu pupu, zirni vai pupiņu ieliksīm zemē, asniņš ātrāk stiepsies garumā, līdz parādīsies virs zemes. Tas augs un augs...

– Līdz pašām debesīm! – atcerējusies dziesmiņu, iesaucās Dana. – Re, kur tādas pašas, tikai mazākas!

– Jā, – atbildēja ome, – tāpēc tās ir pupiņas, ka mazākas. Redzi – mazas, bet cik dažādas! Ir sviesta pupiņas, ir garas un īsas, baltas, melnas un raibas. Arī tādas, kuras, pie žoga iesētas, aug garas, garas un zied skaistiem ziediem.

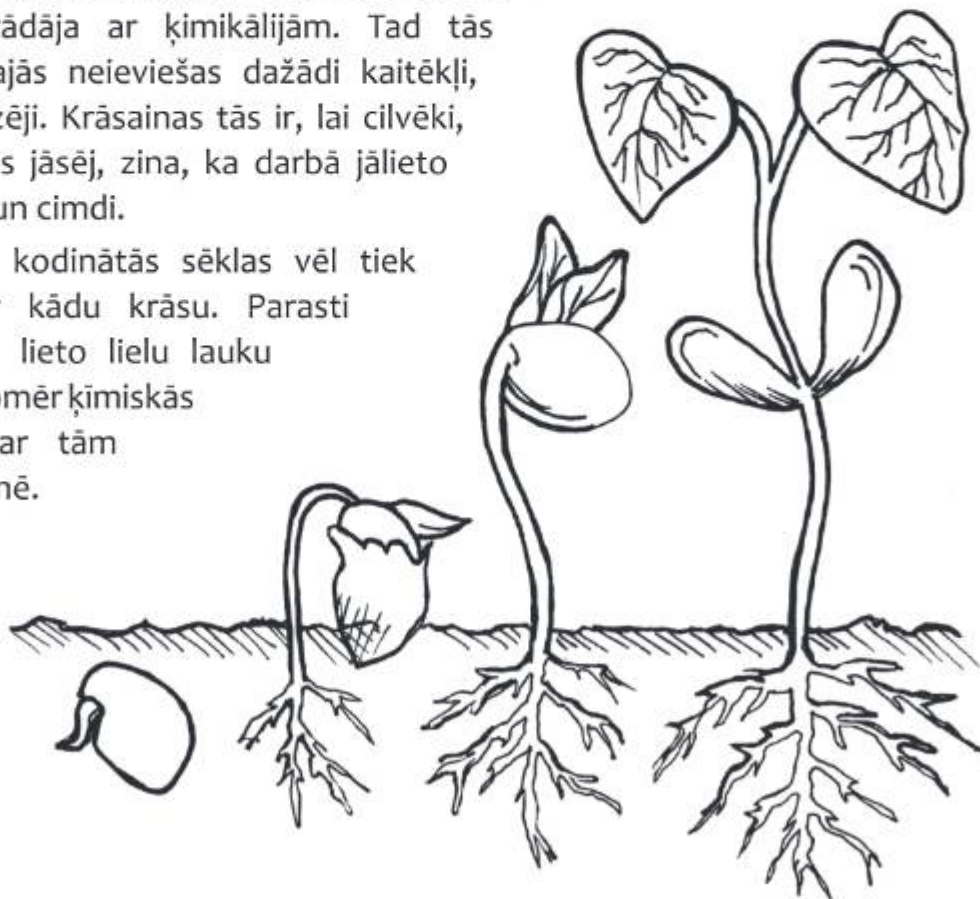
– Bet kāpēc tev nav sarkanās, zilās un zaļās sēkliņas, mums bērnu dārzā audzinātāja tādas rādīja...

– Jums rādīja kodingātās sēklas.

– Kas tās sakoda?

– Tām neviens nekoda. Tas nozīmē, ka sēklas apstrādāja ar ķīmikālijām. Tad tās nebojājas, tajās neieviešas dažādi kaitēkļi, nebojā graužēji. Krāsainas tās ir, lai cilvēki, kuriem sēklas jā sēj, zina, ka darbā jālieto aizsargtērpi un cimdi.

Dažreiz kodingātās sēklas vēl tiek pārklātas ar kādu krāsu. Parasti tādas sēklas lieto lielu lauku apsēšanai. Tomēr ķīmiskās vielas līdz ar tām nonāk augsnē.

Lietojot šādā zemē audzētus produktus, kaitīgās vielas var nonākt cilvēka organismā un ar laiku var saslimt.

– Tāpēc mums nav kodināto sēkliņu?

– Dažreiz ir, bet, ja sējai jāizlieto nedaudz sēklu, labāk iztikt ar parastajām – nekodinātajām.

– Es meklēju krāsainās, – samulsusi atzīstas meitene.

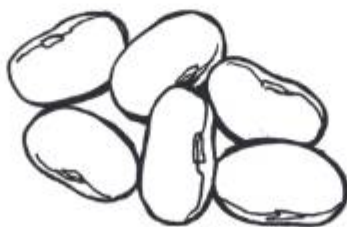
Kad visas pupas un pupiņas no galda ir nolasītas, pienāk kārta zirņiem.

– Zirņi arī ir dažādi, bet visi ir apaļi kā krelles. Redzi, tādi bāli zaļgani – tie ir cukurzirņi. Tie mums ienāksies pirmie, tev noteikti garšos. Varbūt vēl labāk nekā veikalā pirktie saldumi.

Ome palūdza lai Dana atnes savu zīmēšanas albumu.

– Tu skaisti zīmē. Sagatavo zīmējumus par to, ko uzzināji laukos. Rudenī varēsi draugiem parādīt.

Kad albums tika atnests, Dana tajā uzzīmēja cūkpupu.

– Tagad tāpat uzzīmē pupiņu un zirni, – Ilga mudina.

Tad abas kopā apakšā uzraksta to nosaukumus. Ome vēl beigās uzraksta “Pākšaugi”.

Ilga pamanīja, ka Danai kļūst grūti mierīgi nosēdēt pie galda, jo sēklu šķirošana nemanot pārvērtusies par mācību stundu.

– Zini, draudziņ, es gatavošu pusdienas, – viņa uzrunāja mazmeitu. – Varbūt tu tikmēr iesi pie kaķa? Pēc tam pabeigsim iesākto darbu, labi?

Dana labprāt piekrita un izskrēja pagalmā.

Pēc pusdienām Dana iejautājās, vai tagad viņas iešot uz dārzu.

– Vēl jau mēs neesam beigušas kārtot sēklas – skanēja omes atbilde, – vai tu man palīdzēsi vai iesi pagulēt?

– Palīdzēšu! – atsaucas mazā viltņiece. Viņai nemaz negribējās iet gulēt.

– Labi, tad ņem zīmēšanas burtnīcu un turpināsim. Redzi, vislielākās sēklas? No tām izaugs ķirbji. Vai tu zini kā ķirbis izskatās? Tāds liels, dzeltens, kā saule.

Redzot neizpratni mazmeitas sejā, omīte ņem zīmuli un uzvelk apaļu ripuli ar zaļu kāta galiņu augšpusē. Ilgas uzzīmētais auglis tik ļoti līdzinās īstajam, ka mazā māksliniece to uzreiz pazina.

– Es izkrāsošu! – apņēmīgi piesakās Dana.

Kad Ilga uzmeta skatienu bērna zīmējumam, viņai pretī raudzījās dzeltenā apli iezīmēts trīsstūra veida deguns, acis un liela, zobu pilna mute.

– Kur tu tādu briesmoni redzēji? – viņa jautā.

– Televizorā... filmā, – paskaidro mazā.

“Atraduši gan ko rādīt bērniem,” pie sevis klusām pukojās Ilga. “Būtu labāk rādījuši par Čipolino, tad vismaz dažus dārzenus pazītu.”

Tikusi galā ar Helovīna simbolu, Dana blakus uzzīmēja divas palielas ķirbju sēklas.

– Te ir divas laivas, – apskatot savu darbu, konstatēja meitene, pavelkot viļņotu svītru zem tām un zīmējot klāt citas, mazākas laiviņas. Tās ir kabaču un gurķu sēklas.

– Kas ir gurķi tu droši vien zini?

– Jā, tādi zaļi, mamma tos liek uz sviestmaizēm, bet reizēm ēdam kopā ar krējumu. Tie garšīgi smaržo.

– Tad uzzīmē un izkrāso gurķi, – ierosināja Ilga.

Sabērusi gurķu sēklas atpakaļ papīra maisiņā, Ilga ieskatījās Danas zīmēšanas lapā. Gurķis nedaudz atgādināja zaļu sardeli, tomēr kopā ar citiem sugas brāļiem, varēja saprast kas tas ir. Tagad atliek pabeigt izzinošā zīmējuma noformējumu. Zīmējumam apakšā tiek uzrakstīti dārzeņu nosaukumi, un apakšā apvienoti visi ar nosaukumu – ķirbjaugi.

– Tu tagad atpūties, pēc tam iesim mācīties par dārzniecēm.

Meiteni vedot uz gultu, viņa vēl pastāstīja, ka ir arī citi dārzeņi, kurus sauc par ķirbjaugiem. Jau gultā guļot, Dana grib zināt – kādi.

– Mūsu dārzā to nav, bet dažus noteikti esi redzējusi veikalos – arbūzi, melones,

baklažāni, dekoratīvie ķirbiši, – pie pēdējiem vārdiem paskatījusies uz gultas pusi, vecmāmiņa redzēja, ka viņas auklējāmā aizmigusi – guļ kā mazs ķirbītis vagā.

• • •

Pēc diendusas, launagu paēdusi, Dana nepacietīgi miņājās pie durvīm, gaidot, kad varēs doties dārzā. Tur viņai būs pašai sava dobe! Viņai prieks, ka varēs darīt īstu darbu – kā pieaugušie. Bērnām patik tāda uzticēšanās. Vecmāmiņa centās nedaudz atvēsināt meitenes dedzību.

– Par stādiem tev vajadzēs rūpēties visu vasaru. Tie būs jāaplej, jāravē, jārušina. Ja esi ar mieru, tad sāksim.

Meitene ir ar mieru. Zeme dobēs saulē sasilusi. Ar noasināta mietiņa un auklas palīdzību Ilga dobes malā ievēl taisnu svītru. Kapli paņēmusi, to padziļina. Tagad tā atgādina mazu grāvīti. Dana viņu ziņkārīgi vēro.

– Gribi pamēģināt? Nāc uz savu dobi, uzvelc taisnu svītru gar malu!

Mietiņš izrādījās par resnu mazajai rokai, uzvilktā līnija sanāca greiza. Aiz lielas centības apakšējo lūpu zobos iekodusi, Dana ar patiku rušinājās siltajā zemē. Palabojusi bērna darbu, ome Ilga, iegāja dārza šķūnītī. Atgriezusies ar diviem spaiņiem, iedeva mazmeitai mazāko, un veda jauno dārznieci uz lapeni, aiz kuras atradās liela kaste, kas gandrīz līdz augšmalai bija ierakta zemē. To atsegusi, viņa izņēma sauju tumši brūnas, gandrīz melnas augšnes.

– Tas ir komposts, – zinošā balsī skaidroja Ilga. – To mēs tagad iebērsim vadziņās lai pabarotu zemi. Tad tai būs spēks no sēklām izaudzēt stiprus augus, kas vēlāk dos bagātu ražu.

Ar nelielu lāpstiņu Ilga piepildīja savu un Danas spaiņus. Viņa šaubās – ļaut pasmago spainīti nest Danai pašai, vai aiznest viņas vietā. Tikmēr meitene jau pieķērusies spaiņa stīpai un jautājoši skatās uz omīti.

– Vai tev nebūs par smagu? Varēsi pati aiznest?

Atbildes vietā Dana pacēla pilno trauku un, nedaudz saliekusies, nesa to uz dobes pusi. Pēkšņi kāja atsitās pret zemes kukurzni. Meitene paklupa. Nu viņa bezpalīdzīgi skatījās uz vecmāmiņu.

– Nekas, nekas! Visādi var gadīties, mēs taču strādājam, vai ne? Kā saka – darbs māca darītāju. Arī tu ar laiku visu iemācīsies. Redzi, šo mēslojumu dārzam es pagatavoju pati, – apmierinātā balsī stāsta omīte.

– Kā tu to taisīji? – grib zināt mazā.

– Vispirms tajā lielajā kastē sabēru kūdru, saliku lapas un izravētās nezāles, tad vēl uzbēru pelnus, ko izgrābu no krāsns. Kad virtuvē bija kartupeļu vai ābolu mizas – visu bēru kaudzē. Tāpēc man virtuvē nesakrājas atkritumi, bet viss pārvēršas labumos dārzam. Kompostā.

– Vai es arī mājās varu uztaisīt sev tādus labumus? Mums uz loga aug puķes, es viņas barošu! Man ir kastīte – tukša, tajā es taisīšu kompotu! – paziņo čaklā strādātāja.

– Kompostu, nevis kompotu, – izlabo ome. – Tas nemaz tik jauki nesmaržo, lai to turētu istabā. Mamma un tētis nebūs priecīgi par tādu “dāvanu”.

Protams, meitene negribēja apbēdināt vecākus, tāpēc tūlīt atteicās no sava nodoma.

Notupusies pie apgāztā spainīša, mazā strādniece ar abām rokām rausa tajā izbirušo saturu. Ilga stāvēja blakus, bet necentās palīdzēt. Meitenei vajag saprast, ka savas kļūdas un neveiksmes jālabo pašai. Kā tas jau bija ar izbērtajām sēklām, arī šoreiz mazā vāca atpakaļ spainī izkaisīto mēslojumu, neskatoties uz netīrajām rokām un notraipīto kleitu. Viņai tas viss – tikai jauna rotaļa.

“Ko gan domātu viņas mamma, ieraugot šādu skatu?” – nodomāja ome. Viņai prieks par to, ka Dana ir neatlaidīga un tik sparīgi darbojas, nebēdājot par neveiksmēm.

Kad spainis atkal bija pilns un veiksmīgi nogādāts līdz dobei, Ilga parādīja kā jāpiepilda vadziņas. Arī šis darbs Danai patika – tas viņai atgādināja spēlēšanos smilšu kastē. Atšķirība tikai tāda, ka šoreiz darbs ir īsts!

Kamēr mazā vēl darbojās pa savu lauciņu, Ilga aplēja dažas zaļot sākušas dobes. Tur jau parādījušies salātu un redīsu asni.

– Es arī gribu apliet savu dobi!

– Labi, atnes no istabas mazo lejkannu, ar kuru laistu istabas puķes un nāc pie lielās vannas.

Kad abas lejkannas bija piepildītas ar remdenu ūdeni, sākās dobjū laistīšana un laistīšanās. Vispirms jau mazā draiskule, nogaidījusi, kad vecmāmiņa uzgriež muguru, uzšļāca viņai siltā ūdens šalti. Par tādu nekaunību, pa jokam sadusmojusies, ome atbildēja ar to pašu. Nu tik iet vaļā jautrība!

– Tagad jāgaida kamēr ūdens iesūksies zemē, – beigusi draiskoties ar bērnu, skaidroja Ilga. – Tad būs īstais laiks iesēt sēklas. Redzi, tajās dobēs kuras es pirmīt aplēju, jau rādās pirmie salātu, redīsu un dilļu asniņi. Man patik no rīta ieiet dārzā skatīties, kas jauns uzdīdzis. Vai tu gribi no rītiem nākt līdz?

– Jā, rīt iesim skatīties! – sajūsmināti sauca meitene.

– Esi gan tu steidzīga, – smejās Ilga, – mēs jau šodien vēl neko neesam iesējušas.

– Bet...

– Ir jau diezgan vēls, esmu nogurusi, varbūt sēšanas darbus atliksim uz rītu? Kā tu domā?

Pagodināta par to, ka vecmāmiņa grib zināt viņas domas, Dana ar nopietnu sejas izteiksmi piekrietoši pamāja. Salikušas darbarīkus dārza mājiņā un lietus ūdens pilnajā vannā rokas noskalojušas, abas devās uz istabu.

Keta, pie virtuves durvīm grozoties, sagaidīja nācējas ar skaļu ņaudienu.

– Kaķītim gribas ēst, – diplomātiski noteica Dana. Ilga saprot ka fiziskais darbs svaigā gaisā ir rosinājis mazmeitas ēstgribu. Ātri sarūpējusi vakariņas, saimniece aicināja mazmeitu pie galda. Meitene brīnījās par spilgtajiem olu dzeltenumiem. Ilga paskaidroja, ka olas dējušas Marutas tantes vistas. Tās nesēž būros kūtī, bet dzīvo ārā, knābā graudus, tārpus, sīkus akmentiņus – izvēlas to, kas tām vajadzīgs. Tāpēc olas ir tik garšīgas.

Vakariņu laikā atskanēja telefona zvans. Zvanīja Danas mamma.

– Hallo, mēs klausāmies, – Rutas balsi pazinusi, atbildēja Ilga. – Vai ar mums abām gribi runāt? – ar galvas mājienu piesaukusi mazmeitu tuvāk, viņa turpināja, – mēs tikko no dārza darbiem atnākušas, ēdam vakariņas. Nē, nē – viss labi, neuztraucies. Došu parunāt ar meitu, lai tev pati visu izstāsta.

Iedevusi klausuli meitenei, viņa smaidot noskatījās, kā mazā steidzas izstāstīt visus dienas notikumus. Vārdus bērdama, Dana stāsta par sēklām, kaķi, savu dobi un laistišanos. Kad gandrīz aizelsusies, viņa beidza atstāstīt dienas gaitas, Ilga atkal paņēma klausuli.

– Laikam tev tur traki iet ar mūsu nerātņi? – nedaudz bažīgā balsī jautāja Danas mamma.

– Mums iet lieliski. Kopā ar tik čaklu bērnu nemaz nevar iet slikti. Labāku palīgu nevaru vēlēties.

Kad saruna bija galā, Ilga paskatījās uz galda pusi. Mazmeita, lauku krējuma burku tuvāk pievilkusi, sparīgi mielojās.

– Garšīgi? – ome jautā. – Nu gan pietiks, sāpēs vēders, tu neesi pie tik trekna radusi. Šovakar es pati nomazgāšu traukus, bet citu vakaru gan tev būs jāpalīdz.

Ilgai pretī raudzījās divas miegainas ačeles. Vaigi pelēki raibi, ap muti krējuma paliekas. Sapratusi, ka mazmeitiņa ir pārāk nogurusi, Ilga ņēma viņu pie rokas un veda pie ūdens bļodas. Noskalojusi meiteni tīru no galvas līdz kājām, nolika gulēt. Dana aizmiga uzreiz, tiklīdz galva pieskārs spilvenam. Drīz arī pati saimniece devās pie miera.

No rīta ome Ilga pamodās kā parasti. Viņa ieslēdza kafijas kannu un sāk gatavot sviestmaizes. Valdija klusums un miers. Pēc laiciņa noskanēja baso kāju plīkšķi. Virtuvē, acis berzēdama, parādījās samiegojusies Dana.

– Vai Keta jau ārā?

– Jā, jau agri uzcēlās, aizgāja peles ķert.

Aši noskalojusi seju, Dana apsēdās pie galda. Brokastis ēdot, abas saimnieciski apsprieda dienā darāmos darbus. Rīts bija pavēss, bet saule jau sāka sildīt gaisu, uzlasot zālē izkaisītos rasas pilienus.

Vakar pārlasītās sēklas paņēmušas, abas devās uz dārzu. Šodien jāsēj ķirbji, zirņi un cūkpupas. Vecmāmiņa pastāstīja, ka ķirbjus liks katras vagas pašā galā, jo lielākiem augot, tie veidos garas stīgas, kurām vajag daudz vietas. Vēlāk tās varēs novirzīt tā, lai tās stīgo prom no sakņu dārza un kaut vai ābelē kāpj savus ķirbīšus gatavināt, bet netraucē citiem augiem dobē.

– Jā, mazmeitiņ, atceries ka ķirbjiem vajag daudz vietas, daudz saules un auglīgu zemi, tad tie izaug lieli un sulīgi. Skaties, es te vagas galā izrakšu bedrīti. Nu, lūk, tagad izdari to pašu savā vagā.

Paņēmusi savu nelielo lāpstīņu, Dana izcēla no vagas nedaudz zemes. Mazajā bedrītē kaut kas sakustējās. Pārlietusies pāri vagai, meitene vēroja, kā no tās parādās trekns tārps.

– Omīt, omīt, nāc! Te tārps lien ārā! – sauc meitene, kāpdamās atpakaļ.

Pienākusi klāt un izraktajā bedrītē ieskatījusies, Ilga paskaidroja:

– Tā ir slieka. Viņa ir laba dārzam...

– Vāc, vāc prom! – brēca Dana.

– Labi, likšu savā vagā. Te viņa man rušinās zemi, sagādās mēslojumu, ko sauc par humusu. Tas ir ļoti noderīgs zemei. Manā vagā viss augs lielāks un kuplāks nekā tavā.

Nesaklausījusi Ilgas balsi ķircinošos toņus, meitene, brīdi padomājusi, strikti noteica:

– Atdod manu slieku!

– Nekā nebija! – smēja pretī ome.

– Tas ir mans tārps, tas bija manā bedrē, – tiepjas mazā.

– Labi, labi, – samierinoši noteica ome, iesviedzama slieku atpakaļ mazmeitas vagā. Brīdi skatījusies pakaļ zemē ielīdušajai sliekai, meitene pajautāja:

– Kāpēc viņa dzīvo tur?

– Viņai nepatik gaisma un vajadzīgs mitrums. Sliekai nav vēdera, tāpēc viņa to, ko ir apēdusi, ātri pārstrādā un tā sagādā mēslojumu augsnei. To sauc par humusu.

Beidzot bija pienācis svarīgais brīdis, kad zemē tiek ielikta pirmā sēkla un nosepta ar zemes kārtu. Dana vēl kavējās savas vagas galā, it kā gaidot ka no zemes tūlīt parādīsies zaļi asni un sāks ripot lieli, dzeltenīgi ķirbji.

– Nāc, piesēdi uz soliņa, – aicināja omīte.– Redzi, dārzā dzīvo dažādi tārpiņi un kukaiņi. Citi ir derīgi, bet citi augiem kaitīgi.

To iznīcināšanai bieži lieto dažādus ķīmiskos preparātus, kuri nav īpaši labi, jo nogalina arī derīgos kukaiņus, piesārņo augsni. Šodien tu uzzināji, ka sliekas ir derīgas, jo irdina augsni un izstrādā humusu. Zemei tas, tāpat kā komposts, ir dabīgs mēslojums. Nevajag pirkt un bērt virsū minerālmēslus.

– Labi, tagad esam atpūtušās, varam strādāt tālāk. Tev taču vēl nav apnicis būt par dārznieci?

– Nē, nav apnicis, es vēl gribu iesēt zirņus, man tie garšo.

Uz to Ilgai iebildumu nav. Paņēmusi izdiedzētos zirņus, viņa dažus iedeva mazmeitai.

– Tagad tu tās iesēsi tai pašā dobē kur ir ķirbis. Ja labi kopsi stādiņus, izaugs daudz cukurzirniņu. Tie ir saldi, var ēst zaļus.

Ar bērnu runājoties, Ilga jau bija pabeigusi darbu savā vagā. Ar plaukstu tajā nedaudz pieblīvējusi augsni, gāja skatīties kā veicas pāriniecei. Dana bija paguvusi savā vadziņā ielikt zirņus un no visa spēka ar plaukstu dauzīja pa zemes kārtu virs sēklām.

– Lēnāk, lēnāk, pietausi spēkus! Mums vēl pelēkie zirņi un pupas jāšēj.

– Man gribas ēst! – paziņoja Dana. Ilga saprata, ka bērns ir noguris. Varbūt mazajai apnicis rakņāties pa dobēm? Ir jāatpūšas, jāieēd, arī krūzīti tējas viņa labprāt iedzertu.

Smilšainās rokas turpat dārza vannā noskalojušas, abas devās mājup. Kaut kur guļošais kaķēns, pēkšņi parādījies tuvumā, nāca nopakaļ. Atgriezušās pagalmā, viņas uz brīdi apsēdās uz sliekšķņa. Mazmeitiņa, līdzīgi vecmāmiņai, rokas klēpī sakrustojusi, nopietni skatījās sev priekšā.

– Mēs neaplējām dobes, – viņa pēkšņi teica.

“Savādi,” – nodomāja Ilga, – “vai tiešām bērns tik nopietni ņēmis pie sirds darbu dārzā? Bet varbūt atceras vakardienas jautro laistīšanos ar ūdeni?” Lai kā tas būtu, Ilga priecājās, ka laiks nav veltīgi zaudēts. Skaidrs, ka meitene kaut ko jaunu uzzinājusi un iemācījusies.

Tā abas katru dienu gāja uz dārzu – rušināja, laistīja un vēroja kā virs zemes viens pēc otra parādījās pirmie asniņi. Dana mācījās atšķirt derīgos stādus no nezālēm un palīdzēja ravēt dobes.

• • •

Kādu pēcpusdienu Dana pagalmā spēlējās ar kaķenīti. Varēja redzēt, ka rīta darbi mazmeitu nebija īpaši nogurdinājuši. Pēc kāda laika viņa ienāca virtuvē.

– Kaķītis vairs negrib spēlēties, ko man darīt?

Nedaudz padomājusi, Ilga piedāvāja:

– Paņem savu lejkannu un atnes no dārza ūdeni. Redzi, tur pie sētas puķes tādas novītušas.

Meitene aizskrēja nest ūdeni. Kādu laiku pagalmā valda miers un klusums. Pēkšņi, viesuļvētrai līdzīgi, pa virtuves durvīm iebrāzās kaut kāds zvērs. Mazs, tumšu spalvu un pārbiedētām acīm. Tas ātri pašmauca zem galda, tikai slapjas pēdas aiz sevis atstājot. No pārsteiguma attapusies, ome saprata, ka tā ir pašu Keta, tikai slapja, kā lietus gāzē pabijusi. Steidzīgi pagalmā izgājusi, Ilga vēl paguva pieķert mazo palaidni Danu ar pustukšu spainīti rokā.

– Kādēļ tu dariji pāri Ketai? – bargā balsī jautāja ome.

– Kaķītim bija karsti...– taisnojās mazā.

Ome nosodoši pašūpoja galvu un lika bērnam nākt istabā.

• • •

Reiz pēc vakariņām ome domīgi ierunājās:

– Zini, es šovakar gribu tevi iepazīstināt ar vēl vienu mūsu dārza iemītnieku. Tagad uzvelc jaciņu, iesim ciemos. Tikai netaisi lielu troksni.

Dana aši bija pie durvīm, gaidot tikšanos ar noslēpumaino iemītnieku. Ārā jau bija krēsla. Mazmeitu aiz rokas paņēmusi, Ilga aizveda viņu līdz dārza soliņam. Labu brīdi abas klusējas, līdz meitene nemierīgi sakustējās, gribēdama kaut ko teikt.

– Kušš... Klausies, – čukstēja ome.

Zālē bija sadzirdama klusa čaboņa, kas lēnām tuvojās. Drīz pie abu kājām parādījās pats mazais dārza sargs. Dana uzreiz pazina ezi. Mazais, adatainais kamols daudzkārt grāmatās un filmās redzēts. Tomēr bildes nespēj radīt to apbrīnojamo sajūtu, kura šajā brīdī pārņēma bērna sirdi.

Ezītis, droši pietipinājies pie omes kājām, skatījās uz viņu ar pipargraudiem līdzīgām actiņām.

– Tagad nāc, parādišu vietu, kur ezis dzīvo.

Apgājušas apkārt dobēm, abas tuvojās zaru kaudzei nomaļā dārza stūrī.

– Pagājušajā rudenī es ezīti ieraudzīju tepat dārzā, – stāstīja ome, – vēl bija mazs, es baiļojos – kā viņš pārziemos.

Tāpēc arī zaru kaudzi neaiztiku. Saprātu, ka tur būs viņa miga. Eži parasti dzīvo dažādos brikšņos zem krūmiem, lapu kaudzēs. Man nebija iebildumu pret tādu kaimiņu. Dienā eži guļ, bet naktī iziet medībās.

Tie nenoposta dārzu, bet iznīcina gliemežus un kaitīgos kukaiņus. Derīgos, piemēram mārītes, kuras iznīcina laputis, neaiztiek. Tā ezis pa vasaru uzbarojas. Rudenī, dodoties ziemas guļā, viņam ir spēks pārciest auksto laiku. Lūk, mūsu ezis iekārtoja sev mājas.

– Lai ežiem nenodarītu ļaunu, kaitēkļu iznīdēšanai jālieto tikai tādi līdzekļi, kas nāk no dabas, – turpināja ome. – Ja vakaros, izejot dārzā, manīsi ezi rosāmieš tuvumā, netraucē viņu. Ir vēl citas dzīvas radības, dārzkopju palīgi – zalktis, krupis, sikspārnis – arī tie iznīcina kaitīgos kukaiņus un kāpurus.

Vecmāmiņa visu to stāstīja bērnam, saprazdama, ka dzīvās radības, ko sastaps bērns, tuvinās viņu dabai, tās izpratnei. Viņai, savu mūžu laukos nodzīvojušai, ir daudz stāstāmā.

• • •

Kādu dienu Ilga jautāja mazmeitai, vai Dana brauks viņai līdzī uz pilsētu. Meitene, daudz nedomājot, piekrita. Uz pieturu ejot, Ilga paskaidroja, ka viņas brauc pirkt stādus.

– Beidzot iestājies siltais laiks, zeme ir iesilusi, salnu naktīs vairs nav. Varēsim iegādāties gurķu, tomātu un ķirbju dēstus.

– Bet mēs jau tos iesējām! – iebilda Dana.

– Redzi, tu jau katru rītu skrien skatīties vai dobēs kaut kas parādījies, bet ir tikai mazi asniņi. Tagad mēs ieliksīm zemē arī stādus, tie sāks ātrāk dot ražu, bet iesētie tikmēr paaugsies, tā mums ilgāku laiku būs svaiga produkcija.

– Kas ir produkcija?

– Tas ir tas, ko mēs pašas saražojam, izaudzējam savā dārzā – dažādi augļi, ogas un dārzeņi. Vai salasām mežā sēnes un ogas. Arī tā ir produkcija. Tas, kas audzis nepiesārņotā vidē, nav indēts ar ķīmikālijām, būs bioloģiski

tīrs produkts. Veikalos tādus pārdod atsevišķās nodaļās. Tiem ir marķējums – BIO, lai cilvēki tos atpazītu.

– Marķējums?..

– Tās ir speciālas zīmes, ko liek uz ļoti labu un veselībai nekaitīgu produktu etiķetēm. Arī stādus mēs pirksim no pārdevējiem, kuriem ir tāds dokuments – sertifikāts–, kas apliecina, ka stādi nāk no bioloģiskas saimniecības, – Ilga bija pat nosvīdusi, cenšoties bērnam izskaidrot tik sarežģītu jautājumu. – Tu vari notestēt arī mani.

– Kā tā? – pagalam pārsteigta, jautāja meitene.

– Kad es izcepšu pankūkas, tu tās nogaršosi. Tā būs pankūku testēšana. Ja tev garšos, es saņemšu vērtējumu, ko dažreiz sauc par sertifikātu. Bet man tas var būt “paldies”.

Drīz pieturā apstājās autobuss, abas pircējas devās uz tirgu.

Bija silts sestdienas rīts. Tirgus laukums pilns ar pirkto un pārdoto gribētājiem.

Ilga aplūkoja kastēs salikto preci. Tikmēr mazmeita jau paguva iejukt starp zaļumiem, galdiem un kastēm. Tad Ilga to pamanīja galdu rindas pašā galā. Dana sarunājās ar kādu stādu pārdevēju. Pienākusi tuvāk, viņa dzirdēja meiteni nopietni jautājam stādu pārdevējai:

– Sakiet, vai jums ir sertifikāts?

– Ir gan jums saimnieciska meita! – pārdevēja teica klāt pienākušai omei.

Smaidot Ilga paskaidroja, ka meitene ir viņas mazmeita, kura atbraukusi ciemos.

– Omīt, stādi nāk no sertificētas dārzniecības, – paziņoja Dana.

Ilga izvēlējās savam dārziņam nepieciešamo. Tad, paņēmusi mazmeitu pie rokas, abas izgāja uz ielas.

– Mums vēl jāieiet dārzkopības veikalā, mūsu mājās uz rozēm parādījušās laputis.

Pirms mazā paguva kaut ko jautāt, Ilga paskaidroja, ka tie ir tādi sīki kaitēkļi, kas reizēm uzmetas uz augiem un bojā tos.

– Mūsu kaitēkļus ezis apēdis! – mazmeita mierināja omu.

– To postītāju ir daudz, bet ezis mums viens, – skaidro Ilga.

Veikalā pārdevējs piedāvāja dažādus kukaiņu apkarošanas līdzekļus. No visa klāsta Ilga izvēlējās zaļās ziepes. Ar to šķīdumu viņa cer tikt galā ar rožu ienaidniekiem.

– Iegaumē, meitēn, šis līdzeklis ir videi nekaitīgs, tas nenodarīs ļaunu ne zemei, ne ūdeņiem, ne mūsu ezītim. Turpretī ķīmiskie līdzekļi saindē apkārtējo vidi, pat gaisu.

– Bet kā tas notiek? – grib zināt Dana.

– Aizbrauksim mājās un pēc vakariņām es tev visu pastāstīšu, arī parādīšu.

• • •

Kad vakariņas bija paēstas, Ilga uzlika uz galda stikla burku ar tajā ieklātu, baltu papīra dvieli. Tad atnesa bļodiņu ar tīrām smiltīm. Uzmanīgi iebērusi bļodiņas saturu burkā, palūdza mazmeitai:

– Atnes krūzi tīra ūdens un ielej burkā. Paņem līdzī savas ūdenskrāsas!

Kad tas izdarīts, Ilga skaidro kas notiek ar ūdeni un zemi, kad tajā iekļūst ķīmikālijas vai citas indīgas vielas.

– Redzi, kad tu uzlēji tīru ūdeni, nekas nemainījās. Tagad piejauc ūdenim nedaudz krāsas. Iedomājies, ka krāsas vietā ir vielas, kas ir videi kaitīgas. Vēro, kā ūdens sāk iekrāsoties. Tālāk šķīdums iesūcas arvien dziļāk. Tādā veidā tiek saindēta zeme un ūdens, kad tur nokļūst indīgas vielas. Tiek iznīcināti sīkie mikroorganismi, bez kuriem dzīvība uz zemes nevar pastāvēt.

– Kas ir mikroorganismi? Kāpēc mums tos vajag? – centās saprast Dana.

– Tie ir ļoti sīki, ar acīm nesaskatāmi organismi, kurus var ieraudzīt tikai mikroskopā, bet bez tiem nevar pastāvēt dzīvība uz zemes, – ome skaidroja mazmeitai. – Daba var iztikt bez mums, bet mēs bez tās ne. Tāpēc mums daba jāšargā. Rīt es tev parādīšu, kas var notikt, ja to nedara.

Nākamajā vakarā, Danu pie galda apsēdinājusi, Ilga uzlika uz tā vairākus krāsainus koka klucīšus ar dažādiem uzrakstiem.

– Skaties, uz šī klucīša rakstīts – mikroorganismi. Es jau tev stāstīju, tie ir vissīkākie organismi uz zemes, – viņa nolika kociņu galda vidū.

– Tagad uzlikšu virsū nākamo. Rakstīts – saldūdens būtnes, zivis, – Ilga uzlika otru klucīti.

– Tālāk – putni – vēl viens klucītis. Augstāk nāk zvēri, – krāvums jau līdzinājās nelielam tornim.

– Beidzot, pašā virspusē, ir cilvēks. Pats varenākais, pats galvenais.

Kādu brīdi abas priecājās par krāsaino celtni.

– Tagad nocel augšējo klucīti, – Ilga palūdza mazmeitu. Dana uzmanīgi nocēla virsējo kociņu, ar uzrakstu “cilvēks”.

– Lūk, cilvēka augšā vairs nav, bet viss pārējais palicis. Nocel nākamo – zvērus. Labi. Tagad vēl vienu. Nekas īpašs nenotika, vai ne?

– Palika apakšējais...

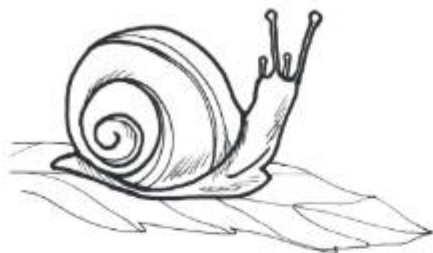
– Jā, tam nekāda vaina. Visi ir prom, bet mikroorganismi no tā nav cietuši. Tagad uzbūvē tornīti no jauna.

Dana centīgi salika visu iepriekšējā kārtībā. Apskatījusi padarīto darbu, ome palūdza izvilkt apakšējo kociņu.

Meitene, ar vienu roku pieturot uzbūvēto torni, izvilka klucīti ar uzrakstu “mikroorganismi”. Celtne ar troksni sabruka.

– Vai tagad saprati?

– Saprātu. Tie mazie ir paši svarīgākie. Uz tiem turējās visi pārējie.

• • •

Kādu dien piezvanīja Danas vecāki, apsolut brīvdienās atbraukt ciemos.

Par godu gaidāmajiem ciemiņiem, abas saimnieces devās dārzā pēc rabarberu kātiem. Viņas ciemiņiem vāris ķiseli. Bērnām atkal jautājums:

– Kas tas uz lapas?

Ome paskaidroja, ka tas ir gliemezis, kas viņu dārzam nav nekāds draugs.

– Gliemežiem ļoti garšo svaigas, zaļas lapas. Vienmēr jāpaskatās, vai nav sākuši ēst salātus, puķes vai ko citu. Tad jāsalasa un jāaiznes labi tālu uz mežmalu, uz upes pusi. Lai mielojas tur, nevis mūsu dārzā.

• • •

Sestdienas rītā Dana ar nepacietību gaidīja atbraucam vecākus.

Meitene izgāja pagalmā, Keta izskrēja līdzī, padzenāja pa zālienu vēja atnestu sausu lapu, beidzot nosēdusies pie bērna kājām, arī raudzījās uz lielā ceļa pusi. Tur gan nekā interesanta nebija. Saprot, ka ciemiņus gaidīt par agru, abas atgriezās virtuvē. Kad izdzirdēja pagalmā iebrāucošas mašīnas troksni, atkal brāzās laukā.

Arī Ilga steidzās pretī ciemiņiem. Viesi jau pie sliekšņa. Pirmais ienāca tētis Juris. Nobučojis mammu uz vaiga, iegāja virtuvē. Omei garām aizspraukusies,

Dana pieskrēja pie māmiņas, cieši apskāvusi, glaudās klāt. Ruta, noglāstījusi bērna gaišos matus, izbrīnā iesaucās:

– Kā tu esi pārvērtusies! Liela esi izaugusi! Drīz būsi garāka par mani!

Dana priecīgi smējās par mātes joku. Pa atvērtajām durvīm ieplūda silts gaisa vilnis. Atbraucēji izskatījās karstumā saguruši.

– Vai bērzu sulu dzersiet? – pajautāja namamāte.

– Vai no mūsu vecā bērza? – noprasīja tētis, celdams pie lūpām siltumā nosvīdušo glāzi, – tās šogad garšīgas, saldās.

– Kāpēc tās garšo labāk nekā veikalā pirktās? – brīnījās Dana.

– Nu, es tajās pudelēs ielieku upeņu zariņus un pa kādai rozīnei. Ap Jāņiem tās kļūst skābenas un garšos kā limonāde. Lielajā vasaras karstumā labi atspirdzina.

– Kā tad jums te klājas? Kā ar darbiem un nedarbiem? Daudz blēņas pastrādājusi? – tētis Juris izjautā omi.

– Ko nu, it nemaz! Cik tad viņa te ilgi ir? Dana braša meitene – iet dārzā, pašai savs zemes gabaliņš kopjams, vēl arī man palīdz. Nav bijis laika blēņas sastrādāt. Kopā zīmējumus krāsojam. Viņa ir iemācījusies skaisti zīmēt.

– Jā, jā, – piebilst Juris, – mani gan tu pati mācīji... Atceros “punktiņš, punktiņš, komatiņš”... – dēls jautri pasmējās.

Ilgai bija patīkami dzirdēt, ka dēls vēl nav aizmirsis viņu kopīgās nodarbības.

– Es arī gribu – punktiņš, punktiņš, komatiņš, – sarunā iejaucās Dana.

– Gan jau arī tevi vecmāmiņa iemācīs, – apsolija tētis. – Vai ne, omī? Ilga piekrītoši pamāja ar galvu.

Pēc brīža viņa ierosināja:

– Tu, dēls, varētu paņemt meitu, kopā aiziet līdz upmalai. Varbūt atkal kādu “asaku” vakariņām noķersi. Viņai tā makšķerēšana dikti patika.

Nolemts – darīts! Tēvs ar meitu devās uz upi, sievietes palika saimniekot mājās.

Darbojoties virtuvē, abas pārrunāja par Danas brīvdienām. Mamma Ruta uztraucās vai omei nav grūti tikt galā ar nemierīgo bērnu.

– Nemaz nav grūti! Meitene jau dilles un salātus iesējusi. Arī ķirbi izaudzēšot pati, rudenī vajadzēs uz bērnudārzu nest.

Vedeklas izbiedēto skatienu ieraugot, Ilga iesmejas.

– Neuztraucies, nekas viņai nenotiks, ja nedaudz pa zemīti parušināsies. Kas gan bērnam var būt labāks par vasaru laukos! Visapkārt tīrs gaiss, zeme un ūdeņi. Zivis var droši ēst, nebaidoties saslimt ar kādu zarnu infekciju. Kaimiņos bioloģiskos produktus iegādājos – garšīgi un veselīgi.

Klausoties vīramātes vārdos, Ruta piekrītoši māja ar galvu. Pati Rīgā dzimusi un augusi, viņa tomēr saprata tās priekšrocības, ko nodrošina dzīve laukos.

– Es jau Rīgā cenšos vairāk pirkt tos produktus, kuriem ir BIO marķējums – āboliņa lapa, zaļā karotīte vai zilais eņģelis. Tikai ne katrreiz sanāk un dārgāk arī.

– Veselību gan vēlāk nenopirksi, – noteica Ilga.

• • •

Pa to laiku Dana kopā ar tēti bija nonākuši pie upes. Smaržoja pēc ūdenszālēm un pieneņem.

Tētis, uz laipas uznācis, attina makšķeri, uzsprauda uz āķa slieku un iemeta ēsmu atvarā. Dzidrajā ūdenī reizēm pazibēja mazu zivtiņu šaudīgās ēnas. Upē, kas tek cauri meža biezoknim, gar kaimiņa pļavām, ūdens ir auksts un tīrs, notekūdeņu nesaindēts. Arī blakus esošā zeme ir pasargāta no ķīmikālijām, kas citur ar lietus ūdeņiem var tikt ieskalotas upēs.

Dana brīdi vēroja tēva darbošanos. Tad, nospriedusi, ka nav vērts ilgāk skatīties uz nekustīgo stāvu un tikpat nekustīgo pludiņu, nokāpa lejā. Upes lēzenais krasts piebērts ar koši dzelteniem ziediem. Dažas bites lidinājās virs to apaļajām galviņām, pa brīdim nosēžoties uz ziediem, ar snuķīti rušīnoties viņu spurainajos kažociņos.

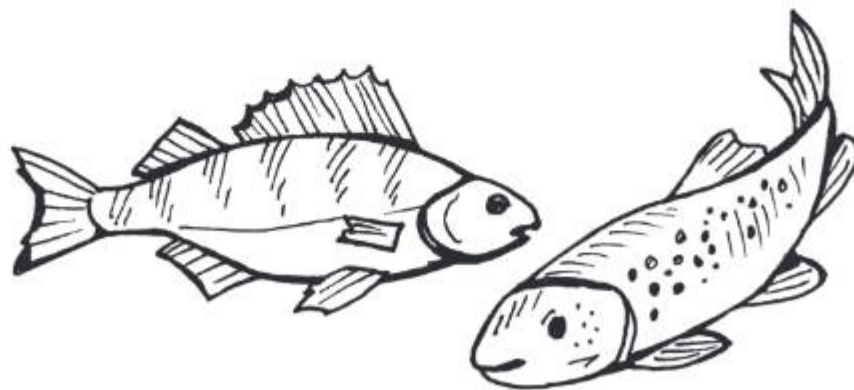
Meitenei radās vēlšanās aplūkt ziedus mammai un vecmāmiņai. Tajā brīdī no laipas puses atskanēja skaļš plīkšķis. Tur pret dēļiem sitās tēva tikko no ūdens izvilktā zivs. Dana skrēja skatīties.

– Tā ir rauda,– ziņoja iepriecinātais makšķernieks. Zivij ir spožas zvīņas, sarkanas spuras un acis. Dana mēģināja satvert ūdens traukā ielikto guvumu. Zivs, strauji sakustējusies, izslidēja no bērna plauksts, iekrītot atpakaļ spainī.

– Kāpēc zivtiņas jāliek ūdenī? – grib zināt meitene.

– Zivis dzīvo ūdenī un elpo ar žaunām, jo viņam nav plaušu kā mums, – paskaidro tētis, – izceltas gaisā, tās nevar izdzīvot. Tāpat kā mēs nevaram elpot zem ūdens, jo mums nav žaunu.

Aizmirsusi par puķēm, meitene apsēdās uz laipas malas, un, tāpat kā tētis, uzmanīgi vēroja pludiņu. Kādu brīdi tas nekustīgi stāvēja ūdenī, sarkani nokrāsoto spalvas galu pret mākoņiem paslējis, tad nodrebēja un strauji

pazuda zem ūdens. Makšķernieks ar asu rāvienu parāva makšķeri gaisā. Auklas galā spirinājās vēl viena zivs. Nedaudz mazāka par iepriekšējo, tā spēcīgi cīnījās. Galu galā arī tā tika ielikta spainī, kur vēl enerģiskāk sitās pret malām, uzsviezdama gaisā mirdzošas ūdens šļakatas.

– Tas nemierīgais brašulis ar svītrainajiem sāniem ir asaris. – Paskaidro meitenei tēvs, no jauna iemezdams makšķeri.

Saule jau augstu debesīs. Zivis, kuras iepriekš labprāt ņēma ēsmu, vairs nerosās tārpa tuvumā. Laiks doties mājās.

– Iesim nu mājās, meitiņ, mūs jau gaida. Tev, droši vien gribas ēst?

– Gribas gan, – atteic Dana, – vai mēs ēdīsim zivtiņas?

– Jā, tomēr tās vispirms jānotira un jāizcep.

Drīz abi makšķernieki, lepni par iegūto lomu, pārnāca mājās. Ruta aizveda meitu uz guļamistabu, kur Danai pēc saspringtā rīta cēliena jāpaguļ.

• • •

Pieaugušie nolēma aizstaigāt līdz netālajai mežmalai sagriezt balsta kokus zirņiem. Pa ceļam Juris uzsāka sarunu ar māti.

– Redzi, mammu, mums paredzēts brauciens uz Spāniju. Līdz Jāņiem gan būsīm atpakaļ. Tev neko neteicām – nezinājām vai varēsi uzņemties liekas rūpes par bērnu, – atzīstas dēls.

– Ja nē, mēs braucienu atliksim līdz Dana paaugsies, – piebilda Ruta.

– Ko nu jūs runājat! – iesaucās Ilga. – Es taču pati visu laiku lūdzu, lai ļaujiet bērnam padzīvot pie manis laukos. Pēc tam paši redzēsiet kāds palīgs no viņas iznāks!

– Zinu, zinu, – steidzas piekrist Juris, – atceros, kā tu mani pie darba radināji.

– Ko reiz iemācījies, to tev neviens neatņems, – noteica ome.

Tā, savā starpā runājoties, viņi sasniedza mežmalu, kur saaugušas alkšņu audzes un kādu brīdi grieza alkšņu kārtiņas, īsinot tiem sānu zarus, lai zirņu ūsām būtu kur pieķerties. Tikuši galā, visi steidzīgā solī devās uz mājas pusi.

– Vai tik Dana nebūs pamodusies? – noraizējusies ierunājās ome Ilga. – Var nobīties, aizskriet nezin kur...

– Neuztraucies, – Juris nomierināja māti, – Dana ir gudra meitene, nekas slikts nenotiks.

Jura vārdi apstiprinās, kad pienākot pie mājas, visi ierauga meiteni rātni sēžot uz sliekšņa un glaudot klēpī murrājošo kaķi.

– Kur jūs bijāt?– jautāja Dana, ziņkārīgi skatīdamies uz žuburainajiem zariem tēva padusē.

– Aizgājām pēc atbalsta kokiem zirņiem. Kad tie būs tik gari, ka paši nevarēs noturēties, jūs ar omi tiem blakus iespraudīsiet šos kokus.

Meitene turpināja glaudīt klēpī gulošo Ketu.

– Ir gan skaists kažociņš! Tāds miksts un spožs, kā vāverei.

– Tas tāpēc, ka viņai dod pienu un biezpienu no Marutas tantes saimniecības. Arī tev būs stipri, skaisti un veselīgi mati, kad rudeni atgriezīsies Rīgā, – apsola ome.

– Skatos, esi sadraudzējiesies ar Ketu, – Ruta uzrunāja meitiņu.

– Jā, kad es iznācu jūs meklēt, viņa pati atnāca pie manis klēpī. Viņa ir ļoti mīļa! – bērns sajūsmu izrādīja, cieši spiežot kaķi pie krūtīm.

Tāda mīlestība dzīvniecīgam likās par stipru. Izrāvusies no mazās apskāvieniem, kaķenīte aši aizmuka.

• • •

Pēc vakariņām ciemiņi gatavojās prombraukšanai.

– Paldies, mammīt, sen nebiju tik labi atpūties un tik garšīgi ēdis! – slavēja Juris.

– Ko nu es, Ruta tik garšīgas zivis pagatavoja! – iebilda namamāte.

Aiz loga tuvojās vakars. Dana bija nogurusi, bet gulēt negribēja. Vajadzēja taču pavadīt vecākus. Viņai patik pie omes, tāpēc bija apsolījusi neraudāt, kad mamma un tētis brauks projām. Tomēr tagad, iedomājoties vecāku ilgo prombūtni, mazā sejiņa vilkas uz raudāšanu, lūpas nodrebēja.

Miegaino Danu apskaujot, Ruta gandrīz raudāja.

– Neuztraucies, viss būs kārtībā, – mierināja Ilga.

Juris turējās daudz prātīgāk. Apsolījis mātei bieži zvanīt un meitu samīļojis, piebilda:

– Klausī omīti. Es, kad biju mazs, arī viņu klausīju.

Tagad Dana neviļus pasmaida, iedomājoties, kā lielais tētis pēkšņi kļūst maziņš. Tēva kaklu cieši apskāvusi, viņa čukstēja:

– Es jau esmu liela, bet es klausīšu.

Drīz aiz loga bija dzirdams aizbraucošās mašīnas troksnis, tad iestājas klusums.

Ome Ilga pasniedza Danai krūzīti siltas tējas.

– Padzeries, tā ir garšīga, – viņa mudināja mazmeitu.

– Kas tas ir? – jautā meitene.

– Piparmētru tēja ar medu.

– Labs, garšo kā konfektes, – malciņu iedzērusi noteica Dana.

• • •

Rīta agrumā mājas saimnieci modināja kaimiņu mājās dzīvojošā gaiļa spalgalais „ki-ki-ri-gū”, ar kuru tas sveica uzlecošo sauli un savu vistu saimi. Ja reiz pamodusies – jāceļas, nosprieda Ilga.

Viņa brīdi stāvēja atvērtajās durvīs, ar patiku ieelpojot spīgto rīta gaisu. Debesis koši zilas, bez neviena mākonīša. Būs skaista diena, – nodomāja. Ašiem soļiem aizgāja līdz dārzam, un nopriecājusies, ka te viss kārtībā, devās atpakaļ modināt mazmeitu. Šodien Danai paredzēts kaimiņu apciemojums viņu saimniecībā. Meitene gan vēl saldi guēja.

– Celies nu augšā, ārā jau liela diena, minka tevi gaida. –

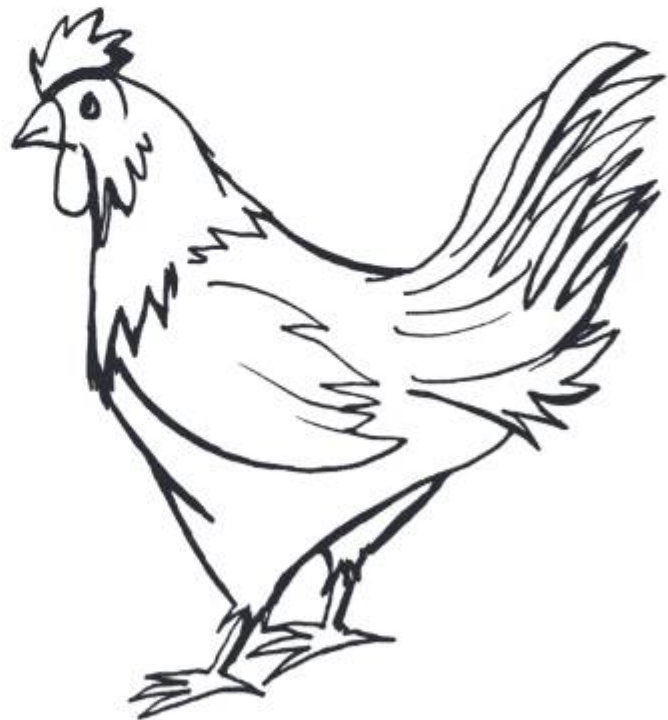
Kaķa pieminēšana lika Danai plati atvērt acis. Vecmāmiņu ieraugot, viņa pasmaidīja.

– Kur kaķītis? – skanēja pirmais jautājums.

– Paēda un ārā spēlējas. Tev laiks celties. Aiziesim apskatīt Marutas tantes saimniecību.

– Jā, es tūliņ celšos un iešu.

– Vispirms nomazgāsies, paēdīsi brokastis, tad varēsim iet, – stingri nosaka Ilga. Daudz neiebilzdama, meitene izkāpa no gultas un, basās kājas čibiņās ieģrūdusi, aizskrēja mazgāties.

• • •

Dana bija uzvilksusi košu, kruzuliem izrotātu kleitu. Ome gan centās pierunāt vilkt kaut ko laukiem piemērotāku, bet meitene palika pie sava – ciemos ejot, esot skaisti jāsapucējas. Nopūtusies, Ilga paņēma mazmeitu pie rokas, lai dotos uz kaimiņu saimniecību.

Pagalmā starp saimniecības ēkām viņas sagaidīja Maruta. Danu ieraugot, viņa uzmeta Ilgai neizpratnes pilnu skatienu. Ilga tikai plecus paraustīja. Sapratusi situāciju, saimniece uzrunāja meiteni:

– Kas tad te par princesi ciemos atnākusi? Kā tad tik skaistās drēbēs pie cūkām un aitām iesim? Es tev gribēju izrādīt visu saimniecību. Tagad, varbūt tikai lielajās siltumnīcās varēsim ieiet...

Tomēr arī siltumnīcā Dana tālu netika. No automātiskā laistītāja pilošais ūdens bija izveidojis dubļu kārtu uz celiņa. Danas korpītes ātri vien kļuva slapjas un dubļainas.

– Vai es varu atnākt rīt? – gandrīz raudot, jautāja meitene.

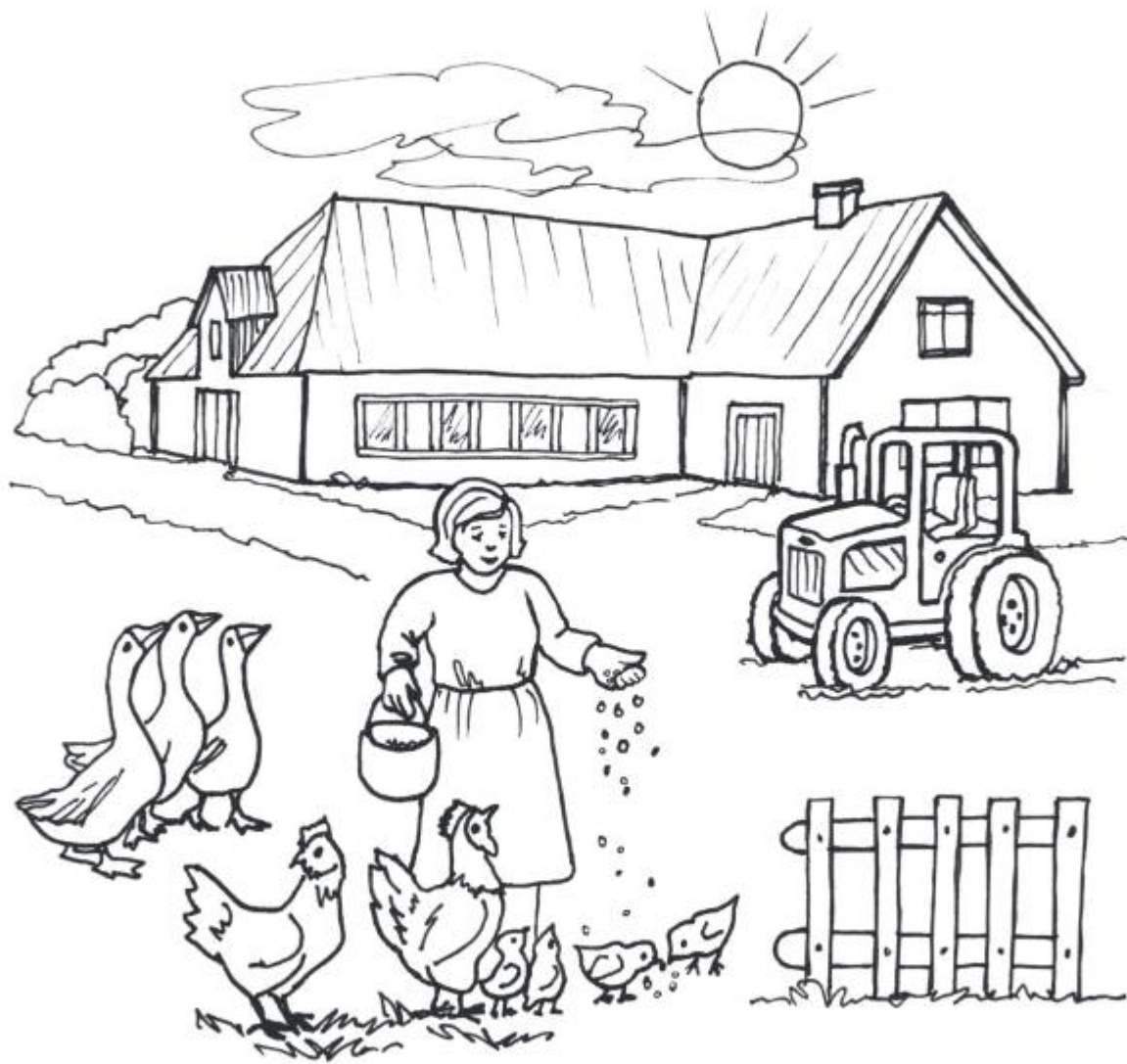
– Protams, – atbildēja saimniece Maruta. – Vari nākt, kad gribi. Tikai saģērbies piemēroti.

• • •

Nākamajā dienā meitene pie kaimiņiem devās viena. Ome Ilga noskatījās, kā Dana aiziet, bet nesatraucās – ar kaimiņiem viss bija sarunāts. Viņi jau gaidīja Danu.

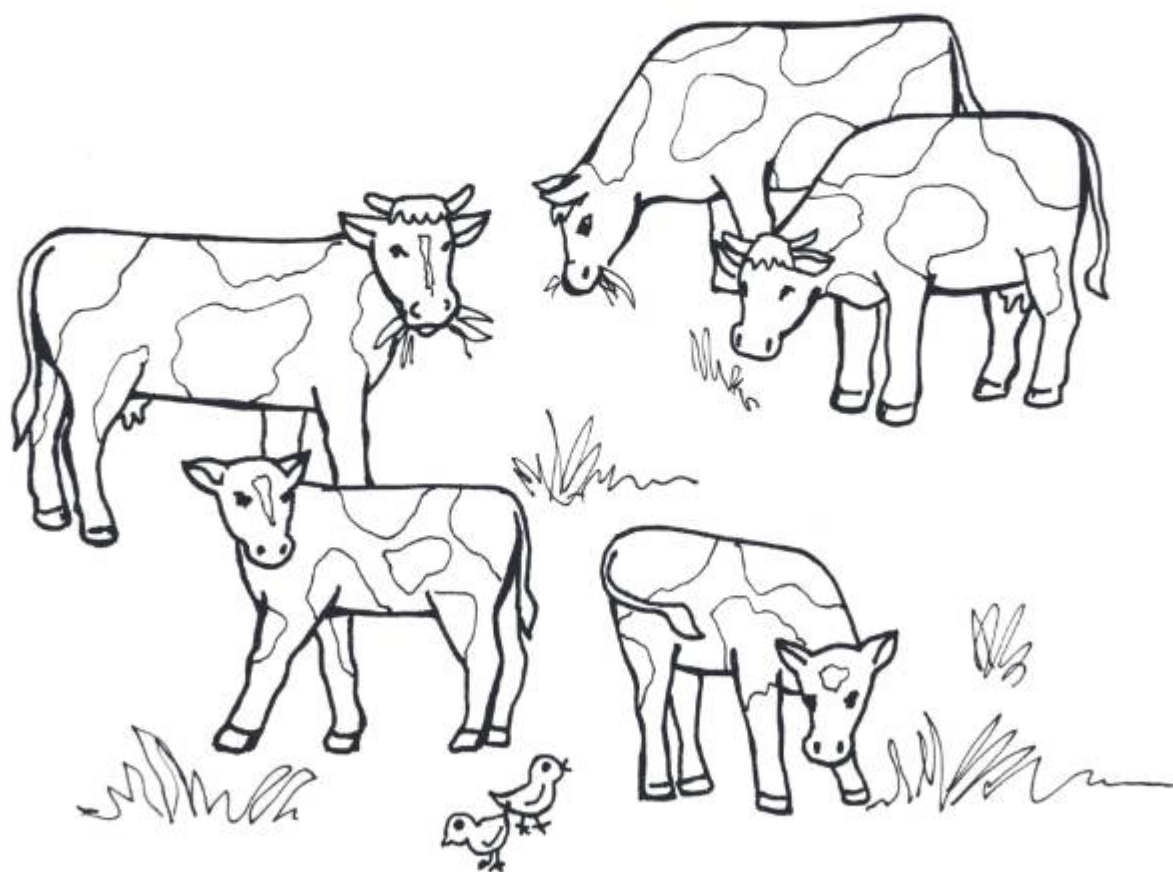
Ceļa malā stāvēja tēvoča Mārtiņa traktors. Virietis izkāpa no kabīnes un sasveicinājās ar bērnu.

– Kāpēc tu visu laiku braukā pa lauku? – jautāja meitene.

– Lai izaudzētu mums visiem un arī citiem pārtiku, daudz jāstrādā. Lauki ir jāuzar. Reizēm es vedu mēslus no krātuvēm pie kūts. Vēl es ecēju laukus, lai tajos neaugtu nezāles. Tad man nav jākausa pesticīdi, kuri tās iznīcina, bet tajā pašā laikā saindē zemi. Vēlāk es pļauju zāli, lai lopiem ir ko ēst ziemā.

Tik svarīgu jautājumu noskaidrojusi, Dana devās tālāk. Pie kūts uzmeklējusi saimnieci, nedroši apstājas.

– Nu redzi, tagad cilvēks, kā cilvēks! – meiteni ieraugot, priecājās Maruta.
– Nāc līdzi, iesim pie gotiņām. Es tev izskaidrošu kas ir bioloģiskā saimniecība.
Vai tu esi kādreiz vizinājusies ar karuseli?

– Esmu gan, – apstiprinoši pamāj uzrunātā.

– Tad tagad mēs apmetīsim apli un atgriezīsimies šeit. Tas būs tas pats, it kā tu grieztos pa apli karuseli.

Kūts bija tukša, jo govis ganījās pļavā, bet Dana apskatīja slaukšanas aparātus, dzirdinātavas, kūtsmēslu transportēšanas lentas un uzglabāšanas tvertnes.

Pa ceļam Dana pamanīja māļputnus – vistas, krāsainās pīles un šņācošās zosis aizžogojumos.

– Kāpēc te tādi jumti no tīkliem? – ziņkārīgi jautāja meitene.

– Lai vanags vistas neaiznes prom.

– Kāpēc vistas knābā akmentiņus?

– Lai barība – graudi, tārpiņi un viss ko viņas apēd, vieglāk pārstrādājas. Samaļas kā kafijas dzirnaviņās.

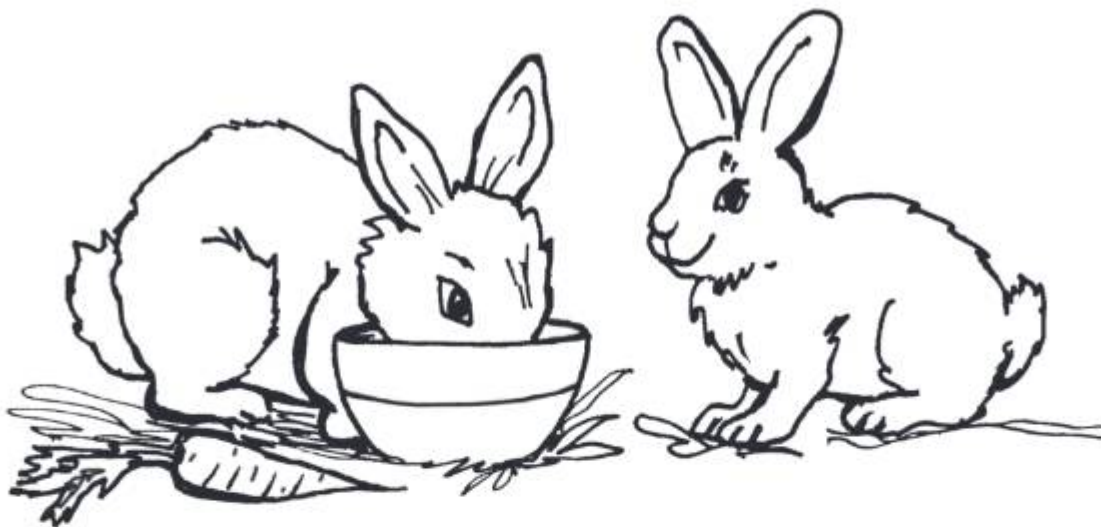
– Kāpēc zaķīši sēž būros?

– Tie ir truši. Būrišos viņi ir, lai neaizbēgtu. Tos nevar likt aplociņā, kā putnus. Viņi prot pa žoga apakšu izrakties ārā un tad aizbēg. Bet viņiem ir ērti, visi būri ir gana lieli. Redzi, pat ausu galiņi pie būra jumta neskaras. Mēs savā saimniecībā darām visu, lai dzīvnieki justos labi.

Apmierināta ar šādu atbildi, Dana atviegloti nopūtās. Pārgājušas pāri pļavai, abas nonāca pie tīruma.

– Te ir iesēta labība. Graudus vēlāk novāks, samals un cepts maizi. Arī vistas un citi putni tiks ar tiem baroti.

Tālāk abas aplūkoja sakņu dārzu un siltumnīcas. Maruta izstāstīja, ka te ievākto ražu viņi izlieto pašu uzturam un lopu barošanai. No tiem tiek

iegūta gaļa, piens, olas. Arī kūtsmēsli un virca zemes uzlabošanai. Tāpēc viņiem nav vajadzīgi minerālmēsli. Nezāles tiek apkarotas ar vairākkārtēju ecēšanu un aparšanu. Un tad var iztikt bez veselībai kaitīgiem pesticīdiem.

Pamazām Danai kļuva skaidrs, ko nozīmē īsta lauku saimniecība.

• • •

Laiks steidzās. Dārzos viss plauka, zaļoja un ziedēja. Saule sildīja zemi, reizēm uzlija silts lietus. Dana basām kājām skraidīja pa peļķēm un dārza taciņām.

Ome iemācīja atšķirt nezāles no derīgajiem augiem un meitene palīdzēja viņai ravēt. Reizēm jau sanāca kļūdīties un izraut kādu ēdamo augu, bet Ilga nedusmojās. Dana ļoti centās.

Dobē jau sārtojās zemenes un zirņu ūsas stingri turējās pie balstiem, slēpjot zem lapām jau palielās pākstis.

Redzot nepacietīgos, uz zemeņogām vērstos skatienus, ome aicināja mazmeitu aiziet līdz netālajam mežam. Tuvojoties mežmalai, Dana pamana kaut ko spīdam takas malā. Kad pienāk ome, viņa rāda saplēstas pudeles stiklus. Turpat netālu zālē samesti sviestmaižu papīri un polietilēna maisi. To visu redzot, Ilga dusmīgi nosaka:

– Žēl, ka ir vēl tādi cilvēki, kas neprot uzvesties. Nesaprot, ka dara slikti. Uz stikliem var savainoties gan cilvēki, gan kāda stirniņa vai cits dzīvnieks, bet tās plastmasas skrandas dabā saglabājas gadu desmitiem, pat simtiem.

To teikusi, Ilga izņēma no kabatas biezu papīra maisu un salasa tajā izmētātos atkritumus. Abas, kādu laiciņu gāja klusējot.

Tad apstājās mežmalas uzkalniņā. Piesaukusi Danu tuvāk, ome pašķīra garo zāli. Stiebru starpā iemirdzējās spilgti sarkanas ogas. Meža zemenes! Kādu brīdi mazmeitiņa kā apburta skatījās uz meža skaistulēm.

– Ņeries vien klāt, – mudināja vecmāmiņa. – Es arī te nedaudz palasišu ogas.

Jau pēc mirkļa viņai rokās tādas kā krelles – uz smilgas savērtas ogas.

– Skatos, vai nav jau gailenes parādījušās. Citugad te ap Jāņiem aug, bet vēl nav. Atnāksim kādu dienu vēlāk.

Mājās ejot, Ilga rādīja Danai dažādas puķes un augus un stāstīja par to derīgajām īpašībām – citas veselībai, citas skaistumam, bet dažas vienkārši priekam.

– Vai vainadziņu uzpīt proti?

– Nezinu, laikam nē...

– Nekas, gan līdz Līgo vakaram iemācīsies. Kad mamma un tētis atbrauks, tu būsi skaista, – apsola mazmeitai ome.

– Es viņiem zemenes un puķes salasišu! – apņēmīgi apsolīja meitene.

...

Drīz bija klāt Līgo diena. Pie mājas durvīm pilnā krāšņumā ziedēja jasmīnkrūms. Visapkārt laukos smaržoja madaras un vīgriezes. Dana un vecmāmiņa gaidīja ciemos savus mīļos rīdziniekus. Istabas un pagalms ar jāņuzālēm izpušķots – pīpenes, ozolzari, rudzupuķes, papardes un smilgas. Istabās grīdas ar kalmēm nokaisītas.

Sakņu dārzs izravēts un celiņi tiri noslaucīti.

Kaimiņi visus – omi, Danu un arī Rīgas ciemiņus, uzaicināja kopā Jāņus svinēt un ugunsroku dedzināt.

Ome Ilga piekrita. Lai pilsētnieki redz, kā laukos svētkus svin!

Abas ar mazmeitu sēdēja dārzā un pina ziedu vainagus. Tālumā atskanēja radio: “Nāc nākdama Jāņu diena...”. No lauka piebalsoja traktora balss.

– Omīt, vai man labi sanāk? – norūpējusies jautā Dana.

– Šodien jau daudz labāk, – atzīst Ilga. Vakar viņas mācījās nopīt ozolzarūvainagu. Tas tik viegli negāja. Tagad, liekot kopā āboliņa ziedus, pa vidu ievijot margrietīņas, meitenes vainadziņš izskatījās pavisam labi. Tas būs māmiņai. Ome darina smalku rotu no jasmīna zariņiem.

– Vai tu to sev taisi? – diplomātiski iejautājās mazmeita.

– Tas būs kādai princesei, vai tu te tuvumā kādu nepazīsti? – šķelmīgi noprasa Ilga.

Mazā joku saprot un ar pirkstu piedur sev.

– Nu, laikam tā būs, – apstiprināja vainaga pinēja.

Pēc laiciņa apjautājās:

– Vai tu vēl ko neesi aizmirsusi izdarīt?

Dana nogaidoši skatās pretī. Tad pati atceras.

– Jāiet lasīt zemenes! – viņa priecājas.

Laika līdz vakaram vēl daudz. Nolicušas vainadziņus ēnā, abas devās uz mežmalu. Danai mazs groziņš rokā, Ilgai – mazliet lielāks. Abas pļavas malā salasījušas ogas, pagāja pāris soļus dziļāk mežā. Tur, zem eglītēm, kopā saspiedušās, dzeltenas gozējās dažas gailenes.

– Uh! Cik košas! – pārsteigumā noelsās Dana.

– Citu dienu atnāksim. Tad būs vēl jaunas izaugušas. Šodien mums nav laika.

Atceļā vecmāmiņa stāstīja par sēnēm. Par ēdamajām un indīgajām. Kā tās atšķirt. Par to, ka arī indīgās var būt noderīgas zāļu izgatavošanai un ka daži dzīvnieki ar tām paši ārstējas.

– Redzi, Danīt, cik svarīgi ir saglabāt mežus – te aug sēnes un ogas, dzīvo zvēri un putni. Tomēr pats svarīgākais, ko mežs dod cilvēkiem – skābeklis. Koki palīdz attīrīt gaisu. Mežs ir mūsu zemes plaušas. – Tev patīk mežā? – viņa vēl apjautājas.

– Patīk, ļoti patīk! Mēs taču vēl nāksim ogas lasīt?

– Ja vien vecāki neiebildīs, ka tu vēl kādu laiku paliec laukos.

– Es tagad nevaru braukt projām, – paskaidro Dana, - man vēl dobē nav ķirbji, gurķi un zirņi izauguši. Es apsolīju mammai un tētim visu izaudzēt.

Danai uzņēma ātrāku soli.

– Lēnāk, lēnāk, – sauca aiz muguras ome.

Pagalmā viņas ienāca brīdī, kad pa vārtiem iebrauca rīdzinieku mašina.

Meitene, ko kājas nes, skrēja pretī. Labi, ka ogas bija pie omes, citādāk vecākiem domāto cienastu nāktos no zemes lasīt.

Ruta pārsteigti skatījās uz meitu.

– Tevi taču pazīt nevar, – iesaucas mamma. Bālā, vājā bērna vietā, viņas priekšā stāv iedegusi, sprigana meitene.

Meitu apskāvusi, Ruta jautāja omei Ilgai:

– Vai tā ir mana princese, ko es atvedu? Grūti noticēt...

Atbildes vietā Ilga sniedza zemenes.

– To Dana salasīja. Arī vainagu mammai nopina.

Dana jau steidzās pēc tā, lai uzliktu rotu mammai galvā. Tikmēr tētis arī no malas apbrīnoja dzīvespriecīgo meitu ar jasmīnu ziedu vainagu galvā.

• • •

Ārā bija vēl gaišs – ir taču gada garākā diena. No kaimiņu māju puses skanēja mūzika, vēja pūsma atnesa ugunskura dūmu smaržu. Drīz būs laiks iet kaimiņus aplīgot.

Vainagus galvā uzlikuši, ar jāņuzālēm rokās, visi devās uz kaimiņmājām. Ilga nesa grozu ar pīrāgiem.

Danai rokā omes pītais vainadziņš Marutas tantei. Ziedus tam Dana pati saplūca.

Ar zaļajām meijām rotātā sētā viņus sagaidīja mājas saimnieki. Ap ugunskuru bija sapulcējies krietns ligotāju pulciņš. Zem vecās liepas noliktais galds lepojās ar māla krūzē saliktām kalmēm, papardēm, raibām lauku puķēm.

Mastā uzvilks, vējā plivoja Latvijas karogs.

Pie atnācējiem piesteidzās kungs ar bērzu sulu krūzi rokā. Aicināja pie galda nobaudīt saimnieces sieto sieru.

– Cienāties, mīļie, viss no pašu saimniecības! – pa gabalu sauca Maruta.

Drīz sāka skanēt līgo dziesmas, un visi sapulcējās ap ugunskuru. Dana sajūsmā spiedza, redzot dzirksteles uzvirpuļojot gaisā, kad tēvocis Mārtiņš iemeta uguni kārtējo pagali.

Jautriība, rotaļas un līgo dziesmu skandēšana turpinājās līdz pat pirmajiem saules stariem. Bet Dana gan tos neredzēja. Tēvam klēpī aizmigusi, viņa gulēja saldā miegā.

• • •

Nākamajā dienā, nedaudz saguruši pēc negulētās nakts, Ilgas ciemiņi devās pagulēt diendusu. Dana šoreiz palika nomodā un nemierīgi gaidīja, ko vecāki nolems – vai viņa vēl varēs palikt laukos.

Kad pēcpusdienā vecāki, labi atpūtušies, iznāca virtuvē, lēmums jau bija pieņemts. Redzot pārmaiņas, kas notikušas ar bērnu, viņi labprāt piekrita atstāt viņu vecmāmiņas gādībā. Dana var palikt! Lielā priekā bērns apskāva tēti, kurš to visu svarīgā balsī paziņoja.

Tagad visi pārsprieda turpmāko. Arī Dana piedalās sarunā.

– Man vēl ir daudz kas jāuzzīmē, lai varu skolā parādīt, ko vasarā dariju, – rādot savu zīmēšanas albūmu viņa teica. Tur attēlots viss apgūtais – ir sēklu un augu zīmējumi, sarkanās meža zemenes, zirņu pākstis un ezis. Pat slieka un gliemezis.

Vakarā ciemiņiem jādodas projām.

– Zini, mammu, nākamgad mēs visi labprāt padzīvotu pie tevis, ja tu neiebilsti, – paziņoja Juris.

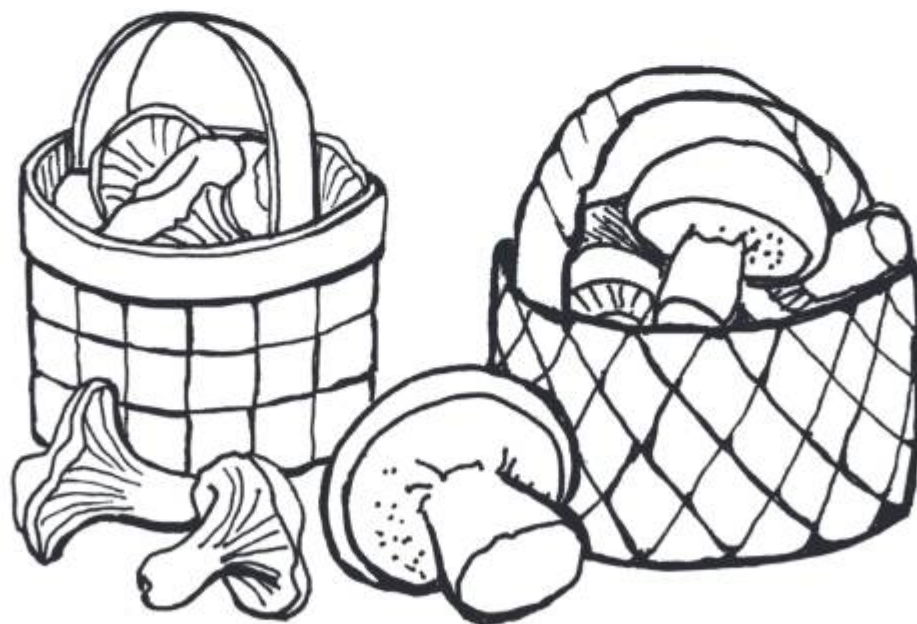
– Protams, neiebilstu, ja vien būsiet tikpat čakli palīgi kā Dana.

Smaidot visi atvadījās, lai atkal tiktos pēc pāris nedēļām.

• • •

Laiks pēc Jāņiem pagāja ātri. Darba bija daudz. Dana, cik spēja, palīdzēja omei. Bija jāvāc raža dārzā, zemenes un citas ogas. Viņa palīdzēja tās tīrīt un ar interesi vēroja, kā tās pārvērtās ievārijumā vai kompotā. Zemeņu laiks drīz beidzās. To ogas nu redzamas tikai meitenes albumā. Tām blakus parādījušies ķirši, jāņogas, upenes.

Kādudien čaklās saimnieces nolēma iet sēnēs. Danai tie bija lielu lielu prieki! Ātri vien viņa apskrēja meža pļaviņas un eglīšu pudurus. Grozā drīz vien iegūla dažas apšu bekas un spilgtās gailenes. Ome lēnā soli, prātīgi viņai sekoja.

Beidzot Dana, ieskatījusies omes grozā, bija pārsteigta.

– Ome, no kurienes tev tik daudz? Es taču tev pa priekšu nolasīju! –
skanēja nedaudz aizvainota balss.

– Tu nelasīji, bet skrēji garām, – smaidīja ome. – Sēnes jālasa uzmanīgi.
Tad tu ieraudzīsi arī tās, kuras paslēpušās, bet mazākās nesabradāsi.

Izbērusi Danas groza saturu uz papardes lapas, viņa rāda bojātās sēnes.
Sīki kāpuriņi kārtīgi izvagojuši bekas kātiņu.

Nolaužot gabaliņu no sēnes cepures, arī bija redzams, ka tur pilns ar
mazitiņiem iemītņiekiem. Meitene noskuma – pēc sēņu rūpīgas apskates
viņas grozā palikušas tikai dažas. Bet ome, pagājusi dažus soļus, sauca
mazmeitu:

– Tagad apstājies un skaties – tur, nedaudz priekšā!

Tagad arī Dana ieraudzīja zem lapas brūnu sēnes galviņu.

– Baravika, skaties, baravika! – priecājās bērns.

Mājās, kamēr ome tīrīja sēnes, meitene zīmēja. Tagad albumā “izaugusi”
gailene, apšu beka un baravika. Visskaistākā ir mušmire – koši sarkana ar
baltiem punktiem. Dana zina, ka tā ir indīga, to nedrīkst ņemt. Tā jāatstāj
zvēriņiem, kuriem jāārstējas.

• • •

Dārzā ienākušies pirmie āboli. Bāli, gandrīz caurspīdīgi. Kādu pat tārps
pabojājis.

Kad ome tos piedāvāja, mazā īpašu sajūsmu neizrādīja.

– Tie nav smuki, man tādi nepatīk, – atklāti paziņoja mazmeita.

– Kāpēc?

– Tie ir tārpaini un nesmuki.
Mamma pērk lielus un sarkanus.

– Jā, saprotu, – noteica ome.
– Importētos. Bet šie ir mūsu
pašu zemē auguši. Varbūt nav
tik skaisti, bet daudz veselīgāki.
Redzi nu, tos ārzemju augļus pat
tārpi neēd!

Dana iesmējās un paņēma
augli. Tas bija salds un sulīgs. Drīz
vien viņa sniedzās pēc nākamā.

• • •

Mazmeitas dobes galā gozējās
milzīgs ķirbis.

– Skaistulis! – ome novērtēja.
– Es to neēdišu! Vēdišu mājās – uz Rīgu.
– Bet vai mājās tik lielu apēdisiet? Varbūt griezīsiet tam muti un degunu?
– Nē, nē, nē, – jaunā dārzniece nespēj iedomāties tādas šausmas, –
es vēlāk izdomāšu. Es ar viņu nofotografēšos! Ielikšu albumā un rādišu
draugiem.

Danai vēl bija jānovāc pašas izaudzētā raža – gurķi, burkāni, sīpoli,
pupiņas un daudz kas cits. To visu viņa vedīs tētīm un mammai. Lai ēd
veselīgu pārtiku.

...

Dana devās atvadīties no Marutas tantes un Mārtiņa onkuļa. Visi kopā vēl samīloja trušus, pabaroja vistas...

Tad Dana atvadījās no Tušņa kunga, kurš priecīgi kulsta asti, it kā nemaz neskumtu par gaidāmo šķiršanos.

– Vai nākamvasar atbrauksi? Neaizmirsīsi mūs? – jautāja Maruta.

– Neaizmirsīšu! – Dana apsolīja.

Pie mājas sienas saulītē bija nogatavojušās pašu audzētās vīnogas. Mārtiņš nogrieza dažus ķekarus, ielika groziņā un pasniedza Danai.

– Sveicini vecākus, un – lai labi garšo! – novēl Mārtiņš.

• • •

Nākamajā rītā Juris un Ruta ir klāt. Priecīgi, ka meita atkal būs mājās. Vecāki bija noilgojušies pēc sava bērna. Viņi vēlējās ātrāk vest meiteni atpakaļ mierīgajā un ērtajā dzīvē. Mamma bija pārsteigta, redzot, ka meita īpašu prieku par atgriešanos Rīgā neizrādīja.

– Mēs taču norunājām, ka nākamo vasaru pavadīsim pie omes, – Juris viņu mierināja.

Cenzdamās slēpt noskumušo seju, ome kravāja grozos un kastēs līdzī dodamo. Raža patiešām bija izdevusies iespaidīga. Pēdējais bagāžas nodalījumā tika iecelts ķirbis. Dana visu laiku uzmanīja, lai viņas izaudzētā “produkcija” netiktu sabojāta.

Kad viss bija salikts mašīnā, pienāca laiks atvadīties. Ome apsolīja, ka Ziemassvētkos visus apciemos.

• • •

Lai gan dienas bija saulainas un šķita, ka vasara vēl nebeigsies, Dana gatavojās skolas gaitām. Tētis viņu nofotografēja kopā ar lielo ķirbi un citiem dārzeņiem, kurus meitene izaudzējusi. Tagad bildes glīti saliktas albumā.

Juris atkal un atkal priecājās, ka to paveikusi viņa meita. Tagad viņa nemaz vairs neatgādināja to izlutināto princesi, kāda bija agrāk. Sakņu dārza pilsētā nav, bet Dana uzņēmās rūpes par istabas augiem. Lai gan arī agrāk meitene gāja mammai līdzī uz veikal, tagad viņa zināja, kādus produktus vajag pirkt, ko nozīmē testēti, sertificēti un par veselīgiem atziti produkti. Viņa labi pazīst svarīgos apzīmējumus.

• • •

Pirmā skolas diena pienāca ātri. Dana to nepacietīgi gaidīja. Drīz varēs satikt jau pazīstamos bērnus un iegūt jaunus draugus!

Lai skaisti sapostu meitu jaunajām gaitām, mammai nebija daudz jācenšas. Meitiņas veselīgais iedegums un priekā mirdzošās acis liecināja par interesanti pavadīto vasaru. Tagad Dana atgādināja spilgtu taureni.

Skolas dienas ritēja cita aiz citas, kad kādudien skolotāja paziņoja:

– Jaunnedēļ sarīkosim ražas svētkus. Drīz būs Miķeļdiena, rudens raža dārzos un uz lauka būs novākta, un arī mēs šajā dienā parādīsim un pastāstīsim cits citam, ko paveicām vasarā.

Danai priekā iemirdzējās acis – viņai ir ko rādīt un stāstīt!

• • •

Svētku dienā jau no paša rīta skolas garajā gaitenī rindojās gari galdi. Uz tiem pamazām tika sanesti grozi ar āboliem un pīrāgiem, bļodiņas ar riekstiem, burkas ar kompotiem un ievārījumiem. Lielās un mazās vāzēs gozējās vēlās rudens puķes. Bija arī daži rokdarbi – māla vāzīte, pīta cibiņa, no jūrmalā sameklētiem kociņiem radīti rotājumi... Tādu bagātību Dana nevarēja ne iedomāties! Viņa ar milzīgu ziņkārību visu gribēja apskatīt un aptaustīt...

Bet tur jau nāca viņas tētis, nesdams milzīgo ķirbi! Šķita, ka galds ielieksies, kad viņš lielo smagumu nolika uz tā. Apkārt ķirbim Dana rindā nolika dažus skaistākos pagājušās vasaras zīmējumus un fotogrāfiju, kurā redzami arī viņas izaudzētie dārzeņi. Skaista izstāde! Draudzenes visu izrotāja ar zīļu un kastaņu krellēm, sarkaniem āboliem un maziem no bērza tāss darinātiem rūķīšiem. Kā pasakā!

Klasē katram bija jāpastāsta, ko darījis vasarā. Piedzīvojumi bija dzirdami dažādi. Kāds bijis tālās zemēs, cits katrās brīvdienās braucis uz jūrmalu, bet dažam klasesbiedram, tāpat kā Danai, arī bija jāparosās dārzā. Tomēr neviens nebija pavadījis laukos VISU VASARU. Un visi brīnījās, kad Dana stāstīja par dzeltenajām olām un bioloģisko saimniekošanu! Kas tā tāda?

Klases audzinātāja tajā brīdī saprata, ka nāksies bērniem rīkot ekskursiju uz kādu saimniecību un visiem parādīt, kā top veselīga pārtika.

– Paldies, Dana! – viņa teica, kad meitene beidza savu stāstu. – Tu esi lieliski pavadījusi laiku, bijusi labs palīgs vecmāmiņai. Un tev izdevies izaudzēt vislielāko ķirbi, kādu mēs te, skolā, gadiem neesam redzējuši!

Danas sirsnīga pildījās ar prieku. “Man izdevās!” viņa nodomāja. “Nākamgad noteikti visu vasaru dzīvošu pie vecmāmiņas laukos!”

Līga Rimša-Eglīte
Cīmos pie vecmāmiņas

Izdevēja: Līga Rimša-Eglīte
Iespiests: SIA "Latgales druka"
2022

ISBN 978-9934-23-720-1

ISBN 978-9934-23-720-1

9 789934 237201